

Varför motverkas kvinnors företagande?

En rapport från Moderatkvinnorna
och 300.000-gruppen

april 2006

Men då slog det ner i henne som en blix från klar himmel – människa, du måste ju kunna få socialunderstöd!

Och så levde den socialunderstödda Pomperipossa lycklig i alla sina dagar. Och några böcker skrev hon aldrig mer.

Ur Pomperipossa från Monismanien

nya
moderaterna

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	4
<i>1. Inledning</i>	7
<i>2. Utvecklingen av kvinnors företagande</i>	8
Sjunkande andel kvinnliga företagare med anställda	8
Fyra gånger så vanligt att män driver företag med anställda	9
Sverige i botten inom EU	10
Kvinnliga företagare har också färre anställda	11
Kvinnor är ofta företagare på deltid...	12
...och med låga inkomster	13
Avslutande diskussion	14
<i>3. Skilda förutsättningar</i>	15
Inställningen till konkurrens och risk	15
Konsekvenser för beslutet att bli företagare	17
Temoundersökning bekräftar bilden	18
Avslutande diskussion	20
<i>4. En systematisk men ohållbar politik</i>	22
Politiskt skapade hinder	22
Konsekvenser av den förda politiken	29
<i>5. Jämställdhetspolitik på fel väg</i>	32
Fina ambitioner	32
Oklar grund för jämställdhetspolitiken	33
Tre möjliga förklaringar	35
Avslutande diskussion	37
<i>6. Slutsatser och förslag</i>	38
En politik för fler kvinnliga företagare	38
Alliansens förslag	41
<i>Referenser</i>	43

Förord

Fler företag är bra för Sverige, för tillväxten och för välfärden. Om det startas fler företag så skapas också fler jobb. Men trots regeringens välvilliga ord om vikten av fler företagare och om vikten av att kvinnor och män ska ha samma möjligheter kvarstår fakta:

- Kvinnor startar inte företag i samma utsträckning som män
- Kvinnor har inte anställda i sina företag i samma utsträckning som män
- Kvinnor är oftare företagare på deltid än vad män är

I den här rapporten granskar vi utvecklingen av kvinnors företagande, diskuterar de skilda förutsättningar som kvinnor och män har, granskar regeringens politik och lägger egna förslag på åtgärder. Vi sätter också upp ett mål för våra förslag:

Sverige ska ha 200 000 kvinnliga företagare vid halvårsskiftet år 2010, vilket skulle motsvara en fördubbling jämfört med dagens läge.

Rapportens olika avsnitt inleds med utdrag ur Astrid Lindgrens saga om Pomperipossa. ”Så mycket som 102 procent, det finns ju inte” sa hon, och svenska folket höll med och såg till att Sverige bytte regering.

I höst är det dags igen

Magdalena Andersson
Ordförande Moderatkvinnorna

Arbetsgruppen som tagit fram rapporten har bestått av:
Ewa Thalén Finné, riksdagsledamot och ledamot av Moderatkvinnornas styrelse
Astrid Brissman, företagsledare och ordförande Moderatkvinnorna i Östergötland
Anette Åkesson, kommunstyrelsens ordförande i Båstad och ledamot av Moderatkvinnornas styrelse
Anders Bornefalk, huvudsekreterare 300 000-gruppen

¹Fotnot till citatet på omslaget: Astrid Lindgrens saga om Pomperipossa publicerades i Expressen den 10 mars 1976 och bidrog till att socialdemokraterna förlorade regeringsmakten för första gången på 44 år

[N]är hon hade räknat en stund, insåg hon långsamt men obevekligt att i Monismanien var det döden i grytan att vara egen företagare.

Ur Pomperipossa i Monismanien

Sammanfattning

Jämställdhetens kärna är att kvinnor och män ska vara fria att välja sin roll och skapa sitt liv efter egna önskemål och målsättningar. De stora skillnader som fortfarande finns mellan kvinnors och mäns villkor, inte minst på arbetsmarknaden, och det missnöje som finns bland många kvinnor tyder på att den friheten fortfarande är begränsad. När det gäller företagandet är skillnaderna stora. Betydligt fler män än kvinnor startar och driver företag i Sverige. Männerna har också betydligt oftare anställda i sina företag än kvinnor, och bland de företag som har anställda har företag som drivs av män i genomsnitt fler anställda än företag som drivs av kvinnor. Dessutom är kvinnor oftare företagare på deltid, och deras inkomster från företagandet är betydligt lägre än mäns. Som om inte detta vore nog ökar också skillnaderna. Mest oroande är att andelen kvinnliga företagare med anställda har minskat kraftigt under de senaste tio åren.

Vi anser att det vore värdefullt om fler kvinnor blev företagare och om fler kvinnliga företagare skaffade anställda. Det behövs fler kvinnliga företagare, både inom områden som domineras av kvinnor och sådana som domineras av män. De positiva effekterna skulle sannolikt bli störst inom den skattefinansierade produktionen av välfärdstjänster eftersom det har visat sig att avknoppningar inom denna sektor har lett till högre löner för de anställda, en bättre arbetsmiljö med lägre sjukskrivningar och en högre kvalitet i de tjänster som produceras. Med fler kvinnor som väljer att starta småföretag blir det också fler kvinnor som kan skaffa sig den erfarenhet av företagsledning som krävs för att göra ett gott arbete i företagsstyrelser.

Utvecklingen under de senaste tio åren har gått i rakt motsatt riktning, framför allt när det gäller andelen kvinnliga företagare med anställda. Utvecklingen har inte uppmärksammas av regeringen, trots att den säger sig inse vikten av fler och växande företag och har som målsättning att kvinnor ska driva företag i lika hög utsträckning som män. Enligt vår mening finns det fyra huvudsakliga förklaringar till att kvinnors företagande har minskat i omfattning. Den första har att göra med de olika typer av restriktioner och hinder för företagande som har införts eller skärpts. Den andra är att lagstiftningen kring företagande har blivit än mer omfattande och svår genomtränglig trots löften om att utvecklingen skulle gå i motsatt riktning. Den tredje är att staten har velat skyffla över ansvaret för den rekordhöga sjukfrånvaron och den misslyckade rehabiliteringen på företagen. Den fjärde orsaken är att företagares villkor i trygghetssystemen i flera avseenden har försämrats under senare år. Till detta kommer de fortsatt höga skattekilarna på arbete som försvårar tjänstesektorns utveckling. Sammantaget har detta både lett till ett minskat utrym-

me för företagande och till att företagande, speciellt med anställda, har blivit mer riskfyllt.

Att det i första hand är kvinnors företagande som har minskat i omfattning kan förklaras med att både de ökade riskerna och de skärpta restriktionerna har slagit hårdast mot företag drivna av kvinnor. Att ökade risker skulle påverka kvinnor i högre utsträckning än män har de senaste årens forskning, inte minst inom experimentell ekonomi, givit allt starkare belägg för. Forskningen har också visat att kvinnor inte är lika pigga på att konkurrera som män. Eftersom skillnaderna mellan olika individer är mycket större än mellan könen finns det fortfarande många kvinnor som är beredda att utsätta sig för de risker som företagande innebär, medan många män drar sig för det. Inte desto mindre leder de genomsnittliga skillnaderna inställning till att fler män än kvinnor är beredda att utsätta sig för de risker och den konkurrens det innebär att starta ett företag.

Att det kan finnas skillnader mellan kvinnors och mäns preferenser behöver inte betyda att kvinnor inte är diskriminerade och att kvinnors lägre löner och sämre arbetsvillkor är berättigade. Enligt vår uppfattning är det i hög utsträckning just på grund av att politiken inte har tagit hänsyn till de skillnader som finns som kvinnor fortfarande diskrimineras. Att döma av de förslag som nu finns kommer kvinnors företagande att missgynnas ännu mer. De ökade pålagor som regeringen förbereder för företagare, bland annat att den anställda själv ska få bestämma hur länge han eller hon ska jobba och att arbetsgivarens rehabiliteringsansvar ska utökas, innebär att riskerna med företagande ökar ytterligare. När dessutom regeringen utlovar en höjning av taken i trygghetssystemen, som ofta inte kan utnyttjas av företagare, kommer företagande att framstå som än mindre attraktivt också för personer med höga inkomster. Eftersom kvinnor är känsligare för skillnader i risk kommer det i första hand leda till att färre kvinnor startar företag, med allt vad det innebär för bland annat ohälsotalen och kvaliteten i produktionen av välfärdstjänster.

Att svara på frågan som ställs i denna rapport, dvs. varför regeringen bedriver en politik som missgynnar kvinnors företagande, är inte lätt. Att tidigare försök med avknoppningar har visat sig ge fler nöjda användare, förbättrade resultat, en effektivare resursanvändning och en bättre arbetsmiljö med större inflytande för de anställda och en lägre sjukfrånvaro är knappast ett argument för att begränsa sådana avknoppningar. När regeringen införde stopplagen inom vården hänvisade den till att underlaget är för litet för att säkert dra slutsatsen att ökad konkurrens och avknoppningar inom produktionen av välfärdstjänster leder till ökad effektivitet. Det rimliga hade i så fall varit att först skaffa ett bättre underlag för ett beslut genom att fortsätta ge plats åt olika privata alternativ och samtidigt inleda en systematisk utvärdering av konkurrensutsättningens effekter. I stället valde regeringen att förbjuda privata aktörer att utföra vissa verksamheter samtidigt som den införde, eller skärpte, restriktioner på andra områden.

Att införa ett avdrag för hushållsnära tjänster, åtminstone på prov, och att förenkla lagstiftningen och därmed göra företagande mer förutsebart och mindre riskabelt borde heller inte vara avskräckande för regeringen. I stället har regeringen fortsatt med en politik som inte har skapat fler jobb i privat sektor sedan 1970-talet och gjort vården och omsorgen till en verksamhet som levt under ständiga hot om neddragningar. Dessutom har de dåliga villkor som ofta erbjuds av arbetsgivare i offentlig sektor bidragit till de höga sjuktalen och den stora utslagningen från arbetsmarknaden. När regeringen lägger hinder i vägen för en utveckling mot fler aktörer och ökad konkurrens om kunder och anställda förhindras en utveckling mot ökad effektivitet och bättre arbetsvillkor inom produktionen av offentligt finansierade välfärdstjänster och minskade löneskillnader mellan kvinno- och mansdominerade sektorer.

Frågan varför kvinnors företagande motverkas kvarstår. Och varför har regeringen inte uppmärksammat nedgången i kvinnors företagande, trots att den säger sig ha ambitionen att andelen kvinnor bland företagare ska vara lika hög som andelen kvinnor i arbetskraften? Beror det på att regeringen saknar ett systemperspektiv och därför inte ser problemen som politiken leder till? Eller beror det på att regeringen anser sig ha något att vinna på att hålla kvar kvinnor i beroende av offentliga arbetsgivare och trygghetssystem? Det enda vi kan konstatera är att den nuvarande politiken inte är långsiktigt hållbar. För att vi ska kunna bevara och helst utveckla välfärden måste fler alternativ få chansen så att effektiviteten och kvaliteten i produktionen av välfärdstjänster ska kunna öka. Dessutom måste sysselsättningen i privat sektor öka – exempelvis inom hushållsnära tjänster – för att fler ska kunna anställas i vården och omsorgen utan att skatterna behöver höjas när de äldre blir fler.

För att arbetet för bättre villkor för kvinnor ska gå framåt anser vi att det krävs en annan grund än den som präglar regeringens jämställdhetsarbete. Att kvinnor skulle vara strukturellt underordnade svaga offer i behov av lagstiftning och kvotering för att kunna ta tillvara sina intressen stämmer helt enkelt inte. Däremot måste politiken vara inriktad på att gynna, i stället för att som nu systematiskt missgynna, kvinnors företagande. Om kvinnor i genomsnitt är mindre benägna att utsätta sig för risk än män måste näringspolitiken ta hänsyn till det för att inte kvinnor ska missgynnas och samhället gå miste om de fördelar som ett ökat företagande bland kvinnor kan medföra. I den här rapporten presenterar vi en rad konkreta förslag som skulle förbättra villkoren för företagande. Flertalet förslag riktar sig till både kvinnor och män, men de kan förväntas ha störst betydelse för kvinnor.

1. Inledning

Under perioden 1991-94 genomförde den borgerliga regeringen ett omfattande program för att stimulera kvinnors företagande och öka andelen kvinnor både bland nyföretagare och bland företagare som helhet. Åtgärder som öppnade den offentliga sektorn för alternativ drivna i enskild regi utgjorde en viktig del av programmet. Andra inslag var särskilda kvinnolån, forskning kring kvinnors företagande, etableringsstipendier för att utveckla ett företags affärsidé, och satsningar på ökad utbildning och affärsrådgivning till kvinnor. Åtgärderna bidrog till en kraftig ökning av kvinnors företagande under den första halvan av 1990-talet. Delar av programmet har levt vidare, om än i mindre omfattning. Till viss del har också effekterna av programmet bestått, inte minst inom barnomsorgens många privata alternativ och bland de nya friskolorna. På andra områden har utvecklingen gått i motsatt riktning.

De ökade hindren och minskade satsningarna har bidragit till en nedgång i kvinnors företagande, vilket redovisas i avsnitt 2. I avsnitt 3 görs en genomgång av skillnader i inställning till risk och konkurrens mellan kvinnor och män. Betydelsen av dessa skillnader för viljan att starta företag diskuteras också. Dessutom redovisas resultat från en opinionsundersökning bland anställda inom vård och omsorg inom kommuner och landsting som bekräftar att skillnaderna i inställning har betydelse för beslut att starta företag. I avsnitt 4 visas att regeringens politik har missgynnat kvinnors företagande på ett systematiskt sätt. Politiken har dessutom bidragit till att skillnaderna mellan kvinnors och mäns villkor på många områden fortfarande är stora.

Regeringen säger sig inse vikten av företagande för att skapa jobb och värna och utveckla välfärden och jämställdheten. Den har dessutom som ambition att kvinnors företagande ska motsvara deras andel av arbetskraften. Trots detta har regeringen varken uppmärksammat utvecklingen eller försökt att göra något åt den, vilket genomgången av jämställdhetspolitiken i avsnitt 5 visar. Mot bakgrund av betydelsen av kvinnors företagande för både sysselsättning, välfärd och jämställdhet diskuterar vi där också varför kvinnors företagande motverkas. Är regeringen inte medveten om effekterna av sin egen politik, eller anser den att det finns något att vinna på att motverka kvinnors företagande? I det avslutande avsnittet presenterar vi ett antal förslag för att främja kvinnors företagande och på så vis skapa bättre förutsättningar för fler jobb och ökad välfärd.

Så här kan det inte få vara, för då tar all företagsamhet slut i vårt land och där blir inga egna företagare kvar att beskatta.

Ur Pomperipossa i Monismanien

2. Utvecklingen av kvinnors företagande

Det finns olika sätt att mäta omfattningen och utvecklingen av företagandet i ett samhälle. Ett sätt, som regeringen gärna använder sig av, är att studera hur antalet företag har utvecklats över tiden. Detta mått har flera nackdelar. En är att storleken på befolkningen förändras över tiden. Att antalet företag ökar behöver därför inte innebära att företagsamheten utvecklas positivt eftersom befolkningen mycket väl kan öka snabbare. En annan nackdel är att många företag är vilande, dvs. inte bedriver någon verksamhet. En tredje nackdel är att en och samma företagare kan driva flera företag. Om företagaren, exempelvis av skatteskäl, väljer att starta ytterligare ett företag men inte expanderar verksamheten innebär inte heller det att företagsamheten har ökat. I Sverige har antalet företag ökat kraftigt under senare år. Eftersom både befolkningen, antalet vilande företag och det genomsnittliga antalet företag per företagare har ökat behöver inte det innebära att företagsamheten har ökat. I själva verket är det tvärt om, som vi ska se i detta avsnitt.

Sjunkande andel kvinnliga företagare med anställda

Genom att studera andelen företagare i yrkesverksam ålder, dvs. i åldern 16-64 år, ser vi att andelen av befolkningen som försörjer sig på företagande har minskat över tiden. Som framgår av diagram 1 har andelen av samtliga kvinnor i åldern 16-64 år som är företagare sjunkit, både jämfört med när den senaste borgerliga regeringen lämnade ifrån sig makten och jämfört med läget under andra halvan av 1980-talet. Mellan 1994-95 och 2004 minskade andelen kvinnor som drev företag med anställda med 17 procent. Andelen kvinnor som drev företag utan anställda minskade med 14 procent. Under den längre tidsperioden, dvs. 1987-2004, var det endast andelen kvinnor som drev företag med anställda som hade sjunkit, och det med 18 procent. Förändringen har inneburit att andelen av de kvinnliga företagarna som hade anställda sjönk från 34 procent år 1987 till 30 procent år 2004.

Det har under perioden också förekommit att andelen företagare bland kvinnor i arbetsför ålder har stigit temporärt. Under åren med borgerligt maktinnehav ökade andelen kvinnliga företagare med anställda med 18 procent, medan andelen utan anställda ökade med 15 procent. Perioden präglades av den djupa nittiotalskrisen, men också av en politik som på olika sätt främjade kvinnors företagande. Under åren med socialdemokratiska regeringar ökade andelen kvinnor som var företagare under överhettningen mot slutet av 1980-talet och under IT-boomen mot slutet av 1990-talet. Under perioder med en mer normal eller en svagare konjunktur minskade andelen kvinnor som var företagare. Mot bakgrund av att det i allmänhet rå-

der ett positivt samband mellan arbetslöshet och andelen personer som driver företag är detta anmärkningsvärt.

Diagram 1

Företagare som andel av befolkningen i procent, ålder 16-64 år, 1987-2004, kvinnor och män

Källa: SCB och egna beräkningar.

Fyra gånger så vanligt att män driver företag med anställda

Andelen män som drev företag med anställda var i stort sett lika hög år 2004 som den var i mitten av 1990-talet och år 1987. Nedgången av andelen kvinnliga företagare med anställda har inneburit att det nu är fyra gånger så vanligt att män driver företag med anställda som att kvinnor gör det. Andelen av de manliga företagarna som har anställda uppgår till 40 procent, vilket är väsentligt mer än de 30 procent som gäller för kvinnor. Andelen av männen i befolkningen som driver företag utan anställda har däremot, i likhet med utvecklingen för kvinnor, sjunkit jämfört med mitten av 1990-talet, men inte jämfört med 1987. Att andelen kvinnor som driver företag med anställda har minskat i förhållande till andelen män som gör det är anmärkningsvärt, speciellt som nedgången har skett under en period då kvinnor har flyttat fram positionerna på många andra områden. Med en neutral eller stödjande politik skulle andelen kvinnliga företagare med anställda sannolikt ha ökat

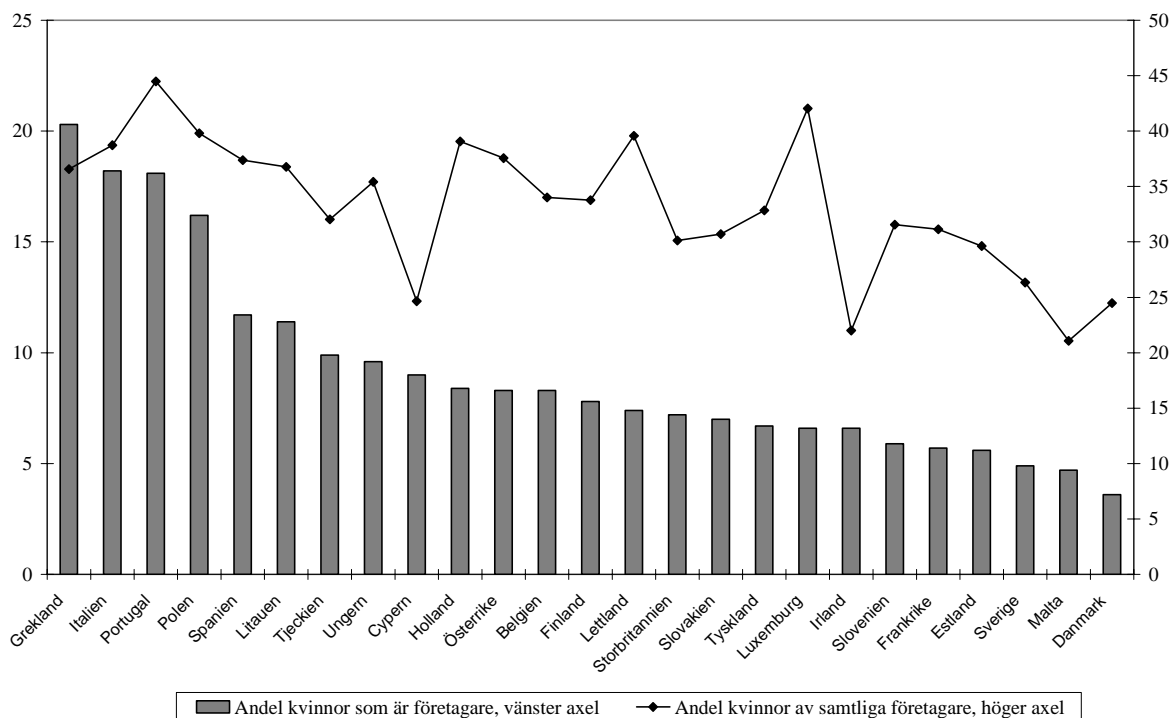
betydligt under perioden. För detta talar inte minst den kraftiga uppgången under den senaste borgerliga regeringen.

Sverige i botten inom EU

I ett internationellt perspektiv ligger Sverige på en mycket låg nivå när det gäller andelen kvinnor som ägnar sig åt företagande.² Bland de tjugofem EU-länderna hamnar Sverige på tjugotredje plats när andelen bland sysselsatta kvinnor i åldern 15-64 år som var företagare år 2004 jämförs, vilket framgår av staplarna i diagram 2. Andelen i Sverige, dvs. 4,9 procent, var endast hälften så hög som genomsnittet för EU-länderna, som uppgick till 9,7 procent. När andelen män som var företagare jämfördes hamnade Sverige på en sjuttonde plats. Skillnaden gentemot genomsnittet var betydligt mindre – 13,7 jämfört med 18,4 procent. Den förhållandevis låga andelen företagare i Sverige beror således till stor del på att en så liten andel kvinnor är företagare i Sverige. När andelen kvinnor bland företagarna jämförs – se linjen i diagram 2 – hamnar Sverige också i botten i EU.

Diagram 2

Andel företagare bland sysselsatta kvinnor respektive andel kvinnor bland samtliga företagare, EU 25, 2004

Källa: Nutek (2006) och egna beräkningar.

² Det saknas könsuppdelad statistik över andelen bland företagarna som har anställda i olika länder.

Diagram 2 visar också att kvinnor i regel utgör en högre andel av företagarna i länder där en hög andel av de sysselsatta kvinnorna är företagare. I Portugal, där 18 procent av de sysselsatta kvinnorna är företagare, utgör kvinnorna 45 procent av företagarna. Detta kan tolkas som att både kvinnor och män startar och driver företag i högre utsträckning när villkoren för företagande är goda, men att effekten är större för kvinnor. När det gäller utvecklingen över tiden har Nutek gjort en jämförelse som visar att andelen som var företagare bland samtliga sysselsatta hade minskat med hela 13,6 procent i Sverige mellan 1995 och 2004 jämfört med 2,4 procent inom EU15.³ Under åren 2002-2004 ökade andelen företagare inom EU15 med 4,9 procent, men bara med 0,2 procent i Sverige.

Kvinnliga företagare har också färre anställda

Det är inte nog med att andelen av kvinnorna i befolkningen som driver företag med anställda har sjunkit över tiden och att den endast är en fjärdedel så hög som bland männen. Som framgår av tabell 1 är det också så att kvinnor som driver företag med anställda i genomsnitt har färre anställda än företag som drivs av män. Bland de undersökta företagen, som utgjorde ett representativt urval av de svenska företag som vid registreringstillfället hade 1-20 anställda, hade 65 procent av de företag som drevs av kvinnor 1-4 anställda jämfört med 44 procent av de företag som drevs av män. Andelen som hade fler än 10 anställda var mer än dubbelt så hög bland de företag som drevs av män.

Tabell 1

Antal heltidsanställda i ett representativt urval av svenska företag efter företagsledarens kön, 1995.

Antal anställda	Kvinnor		Män	
	Antal	Procent	Antal	Procent
1	96	25	355	11
2-4	159	40	1056	33
5-9	96	25	1134	35
10-19	34	9	581	18
20-49 ⁴	4	1	104	3
50-	1	0	16	0,5
Totalt	390	100	3246	100

Källa: Du Rietz och Henrekson (2000).

³ Se Nuteks Årsbok 2006.

⁴ Orsaken till att det förekommer företag med fler än 20 anställda i undersökningen är att de hann växa mellan tidpunkten för registreringen, som låg till grund för urvalet, och tidpunkten för undersökningen. Notera att det är en väsentligt högre andel av företagen som drevs av män som hann få fler anställda än 20 än det är av företagen som drevs av kvinnor. Detta tyder på att företag som drivs av män har en högre genomsnittlig expansionstakt än företag som drivs av kvinnor.

Kvinnor är ofta företagare på deltid...

Tabell 2 visar att det är en större andel av männen än av kvinnorna som är företagare på heltid, dvs. inte har några andra arbetsinkomster än dem som härrör från näringsverksamhet. Det är också en större andel av männen som har näringsverksamhet som sin dominerande inkomstkälla, dvs. vars överskott av enskild näringsverksamhet utgör mer än 75 procent av den totala arbetsinkomsten. Inom åldersgruppen 35-49 år är skillnaden störst. Medan 57 procent av de manliga företagarna i denna åldersgrupp får 75 procent eller mer av sin arbetsinkomst från näringsverksamhet gäller detta endast för 43 procent av kvinnorna.⁵

Tabell 2

Enskilda näringsidkare efter ålder, kön och andel i procent av den totala arbetsinkomsten som utgörs av överskott av enskild näringsverksamhet, inkomståret 2003. Procent

Överskottets andel av total arbetsin- komst	18-34 år		35-49 år		50-64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1 - 24	37,3	33,2	43	32,1	40,1	31,1
25 - 49	11,4	8,8	7,9	6,6	6,8	5,3
50 - 74	6,9	7,7	5,8	4,3	4,4	3,5
75 - 99	15,8	18,9	14,5	20,2	8,6	13,2
100	28,6	31,4	28,9	36,8	39,6	46,9

Källa: SCB.

För männen stiger andelen som är företagare på heltid med åldern. Medan knappt en tredjedel av manliga företagare i åldern 18-34 år har näringsverksamhet som enda inkomstkälla gäller detta nästan hälften av männen i åldern 50-64 år. Också andelen bland männen som har näringsverksamhet som sin dominerande inkomstkälla stiger med åldern. För kvinnor ser bilden delvis annorlunda ut. Till skillnad från männen är andelen av kvinnorna i åldern 35-49 år som har näringsverksamhet som sin dominerande inkomstkälla lägre jämfört med de yngre kvinnorna. Det är däremot en väsentligt större andel bland de kvinnliga företagarna i åldern 50-64 år som har företagande som sin enda arbetsinkomst jämfört med de yngre grupperna. Övergången till företagande på heltid inträffar med andra ord vid ett senare skede i livet för kvinnor jämfört med för män.

Att andelen som har företagande som dominerande eller enda inkomstkälla ökar med åldern är en konsekvens av att det tar tid och kräver resurser att etablera sig som företagare. Tillgång till ett sparkapital ökar sannolikheten för att en person ska välja att bli företagare. Vid sidan av att pengarna kan behövas för investeringar i företaget fyller de en viktig funktion som buffert under speciellt de första åren som

⁵ Flera studier från olika länder har funnit att kvinnor oftare än män driver sitt företag på deltid. Se Verheul och Thurik (2001) för en översikt.

företagare, då intäkterna ofta är låga och osäkra. Eftersom yngre i genomsnitt inte har hunnit bygga upp ett lika stort sparkapital som äldre måste de minska risken med företagandet på något annat sätt. Att bedriva företagandet på deltid är då en attraktiv lösning för många. På samma sätt kan det faktum att kvinnor i allmänhet har ett mindre sparkapital än män utgöra en viktig förklaring till att de i högre utsträckning bedriver sitt företagande på deltid.

Att skillnaden mellan kvinnor och män är störst i åldern 35-49 år kan förklaras med att kvinnor arbetar mindre än män efter att barnen har fötts. De har därför inte haft samma möjligheter att bygga upp den kompetens och det kapital som krävs för att bli företagare på heltid som män i samma ålder. I takt med att barnen växer upp och kvinnorna börjar arbeta mer kan de också bygga upp de resurser som krävs för ett mer omfattande företagande. En annan orsak till att näringsverksamhet i högre utsträckning är en bisyssla för kvinnor jämfört med för män kan vara genomsnittliga skillnader mellan könen i inställningen till risk. Att ha företagande som en bisyssla eller komplettera sina inkomster från företagande med inkomst från en anställning är ett sätt att minska risken som är förknippad med företagande. Om kvinnor i genomsnitt är mindre riskbenägna än män kan det vara en förklaring till att kvinnor mindre ofta är företagare på heltid. I nästa avsnitt, där vi går igenom skillnader i förutsättningar mellan kvinnor och män, återkommer vi till denna möjlighet.

...och med låga inkomster

Att en mindre andel av de kvinnliga företagarna har företagande som huvudsaklig eller enda inkomstkälla medför också att deras inkomster av näringsverksamhet är mindre än mäns. Som framgår av tabell 3 är det omkring dubbelt så vanligt att manliga företagare i åldern 18-49 år deklarerar ett överskott av näringsverksamhet som uppgår till mer än 250 000 kronor per år än att kvinnliga företagare gör det. Bland de äldre är skillnaden mellan kvinnor och män fortfarande betydande men inte lika stor som för de yngre åldersgrupperna. Av tabellen framgår också att överskottet av näringsverksamhet är mindre än 25 000 kronor för mellan 40 och 45 procent av alla kvinnor som har ett sådant överskott.

Tabell 3
Enskilda näringsidkare efter deklarerat överskott, ålder och kön inkomståret 2003. Andel i procent

Deklarerat överskott i kronor	18-34 år		35-49 år		50-64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1 – 24 999	43,7	33,4	40,6	28,1	45	32
25 000 – 99 999	31,1	30	29,1	26,9	29	26,2
100 000 – 249 999	22,1	29,3	24	33,3	18,5	29,9
250 000 –	3,2	7,3	6,4	11,8	7,5	11,9

Källa: SCB.

Avslutande diskussion

Detta avsnitt har visat att andelen kvinnor som driver företag, både med och utan anställda, har minskat över tiden. Vi har också sett att kvinnors företagande ligger på en betydligt lägre nivå i Sverige än i flertalet andra EU-länder. Dessutom har kvinnor lägre inkomster från sitt företagande än män, och de kombinerar också i högre utsträckning än män sitt företagande med andra inkomstkällor. Nedgången i kvinnors företagande, både sett över tiden och i relation till omfattningen av mäns företagande, är inte bara problematisk för de kvinnor som driver, eller skulle vilja driva, företag. Den har också konsekvenser på flera andra områden, från kvinnors löne- och karriärutveckling till möjligheterna att långsiktigt finansiera välfärden. I följande avsnitt ska vi titta på möjliga orsaker till skillnaderna mellan kvinnors och mäns företagande.

Vad är det de strävar efter att åstadkomma – ett samhälle så vrångt och omöjligt som möjligt?

Ur Pomperipossa i Monismanien

3. Skilda förutsättningar

Kvinnor och män både uppträder och behandlas på olika sätt i olika situationer. Dessa skillnader och de konsekvenser de leder till, bland annat i form av löneskillnader och andelen kvinnor på höga poster, har fått allt större uppmärksamhet både inom politiken och inom forskningen. Det finns många orsaker till dessa skillnader, och sambanden är komplicerade. När det gäller valet mellan att starta företag och ta ett jobb är det tre faktorer som är speciellt viktiga. Den första är skillnader mellan kvinnors och mäns inställning och preferenser. Den andra är traditionella könsroller, både inom familjen och i samhället. Den tredje har att göra med skillnader mellan de branscher där kvinnor respektive män är överrepresenterade, närmare bestämt i vilken utsträckning de är öppna för företagande. I detta avsnitt ska vi studera hur skillnader i preferenserna, eller inställningen, till bland annat konkurrens och risk påverkar beslutet att bli företagare. I följande avsnitt ska vi se hur skillnaderna i preferenserna samverkar med övriga faktorer och den politik som bedrivs till att befästa och öka skillnaderna mellan kvinnors och mäns företagande och villkor i arbetslivet.

Inställningen till konkurrens och risk

Det räcker inte med att konstatera att kvinnor och män ofta fattar olika typ av beslut i likartade situationer för att avgöra om de har olika preferenser eftersom till synes likartade beslutssituationer kan vara helt olika för kvinnor och män. För att utröna om skillnader i preferenserna förklarar de olika valen måste beslutssituationen renodlas så att påverkan från andra faktorer blir så liten som möjligt. Utvecklingen inom den experimentella ekonomin har förbättrat möjligheterna till detta. Ett exempel är Niederle och Vesterlund (2005) som testar om kvinnor ogillar konkurrenssituationer mer än män.⁶ I sitt experiment delade de upp de medverkande i grupper om fyra. Samtliga grupper bestod av två män och två kvinnor. Dessa fick genomföra ett antal enkla räkneoperationer i tre olika tävlingar. I den första tävlingen fick de 50 cent för varje problem de lyckades lösa. I den andra tävlingen var det bara vinnaren som blev belönad. Belöningen uppgick till 2 USD för varje rätt svar personen hade presterat. I den tredje tävlingen fick deltagarna välja mellan de bägge kompensationsformerna, dvs. om de ville ha 50 cent för varje rätt svar eller 2 USD för varje rätt svar men bara om de vinner tävlingen.

⁶ För en förenklad framställning, se ”Do Women Shy Away From Competition?”, NBER Website, 21 februari 2006, <http://www.nber.org/digest/feb06/w11474.html>.

Kvinnor och män uppvisade inga skillnader i antalet rätta svar men desto större skillnader i benägenheten att utsätta sig för konkurrens, dvs. att välja turneringsalternativet i den tredje deltävlingen. Medan 75 procent av männen valde att tävla om belöningen var det bara 35 procent av kvinnorna som gjorde det. När författarna jämförde kvinnor och män som hade lyckats lika bra i den andra deltävlingen var sannolikheten att kvinnor skulle välja turneringsformen i den tredje deltävlingen 38 procent lägre. Också män som hade lyckats förhållandevis illa valde ofta att ställa upp i turneringen, trots att deras svaga resultat tydde på att deras chanser att vinna skulle vara små och att de därför sannolikt skulle tjäna mer på att få en ersättning baserad på antalet rätta svar utan krav på att vinna tävlingen. För kvinnor var situationen den omvända. Kvinnor som hade lyckats bra och därför sannolikt skulle ha haft goda chanser att vinna en turnering avstod ofta från att delta, trots att deras förväntade avkastning av att välja turneringsformen var högre. Sett till vilken belöning de skulle kunna få i de olika alternativen valde kvinnor således turneringsformen alltför sällan, medan män gjorde det alltför ofta.

Genom utformningen av experimentet lyckades forskarna eliminera flera förklaringar som annars brukar ges till att kvinnor mer sällan än män utsätter sig för konkurrenssituationer. Det var alltså inte skillnader i förmåga som ledde till att män oftare valde turneringsformen.⁷ Kvinnorna utsattes heller inte för någon diskriminering. Dessutom tog tävlingsmomenten så kort tid att det inte kunde handla om någon konflikt med möjligheten att ta hand om hem och barn, vilket annars ofta brukar anges som förklaring till att kvinnor undviker branscher och karriärer med starka inslag av konkurrens och därför långa arbetstider. En förklaring som däremot visade sig ha viss betydelse är att män i högre grad än kvinnor överskattar sin egen förmåga.⁸ När forskarna jämförde kvinnor och män som hade samma uppfattning om sin förmåga var det emellertid fortfarande 30 procent lägre sannolikhet att kvinnorna skulle välja turneringsformen i den tredje deltävlingen jämfört med männen. Andra möjliga förklaringar som Niederle och Vesterlund (2005) testade för var skillnader i benägenheten att utsätta sig för risk och kritik. Det visade sig att kvinnor var mindre benägna att göra det, och att detta påverkade beslutet om att delta i turneringsformen i den tredje deltävlingen. Dessa faktorer förklarade emellertid mindre än hälften av skillnaden mellan kvinnor och män i benägenheten att utsätta sig för konkurrens.

Att män är mer benägna att utsätta sig för risk och att de har ett starkare självförtroende än kvinnor, liksom att männens bättre självförtroende ofta saknar grund i

⁷ I försök med mer komplicerade uppgifter har däremot de män som lyckats bäst ofta fått bättre resultat än de kvinnor som lyckats bäst.

⁸ Notera att både kvinnor och män överskattade sin förmåga i experimentet, men att män gjorde det i betydligt högre utsträckning.

deras förmåga, finns det också många andra studier som har visat.⁹ En vanlig metod att undersöka skillnader i riskaversion har varit att låta försökspersoner delta i olika typer av lotterier. Eftersom kunskaper och förmåga inte spelar någon roll för utfallet i lotteriet har resultatet att män är mer villiga att delta i lotterier kunnat tolkas som att de är mer benägna att ta risker. Andra studier har visat att män i regel också tar större risker än kvinnor i samband med finansiella beslut, exempelvis i sitt sparande. Att män i högre grad genomför riskabla aktieaffärer skulle också kunna bero på att de har ett större självförtroende, dvs. att de i högre grad än kvinnor tror sig kunna urskilja vilka aktier som kommer att gå bra. Eftersom kvinnor lyckas lika bra i sina aktieplaceringar som män är grunden för en sådan inställning emellertid bräcklig.

Konsekvenser för beslutet att bli företagare

Den bild som ges inom den experimentella ekonomin är således att kvinnor mindre gärna ger sig in i konkurrenssituationer jämfört med män, att de har en högre grad av riskaversion, och att de inte överskattar sin egen förmåga i lika hög utsträckning som män. Den experimentella ekonomin säger däremot inget om vad skillnaderna beror på, dvs. om det är medfödda eller inlärda skillnader i beteendet. Oavsett vad orsaken är står det klart att dessa skillnader får konsekvenser för kvinnors och mäns karriärval. Detta gäller inte minst valet mellan att starta företag och att skaffa sig försörjning på annat sätt eftersom risktagandet är en så pass integrerad del av företagandet.

När en person står inför valet mellan att starta ett företag eller ta en anställning är det många faktorer som spelar roll. Den förväntade avkastningen och variationen i avkastningen, dvs. risken, är centrala i sammanhanget.¹⁰ Om det finns en möjlighet att företagandet ger en väsentligt högre avkastning än den lön personen kan få i en anställning kan personen anse att det är värt att ta risken att starta ett företag även om det finns en betydande risk att verksamheten går med förlust. Om den förväntade avkastningen däremot är låg måste risken för en förlust i allmänhet vara liten för att det ska vara värt att starta ett företag. Både den förväntade avkastningen och risken beror i sin tur på graden av konkurrens på den aktuella marknaden. Om konkurrensen är hård blir risken större och den förväntade avkastningen lägre än om konkurrensen är svag.

⁹ Se Boschini och Persson (2005) för en översikt av undersökningar om skillnader i inställningen till risk mellan kvinnor och män. I sin genomgång av forskningslitteraturen fann de däremot inga skillnader mellan kvinnor och män i otålighet, altruism, tidskonsistens och rationalitet.

¹⁰ I undersökningar av vilka drivkrafter som är starkast vid beslut om att starta företag kommer möjligheten till högre inkomster sällan i topp. Begreppet avkastning kan emellertid sägas avspegla det sammanlagda förväntade värdet av samtliga för- och nackdelar som företagande innebär jämfört med alternativet. Risken avser då inte bara variationen i de inkomster som företagandet genererar, utan i den sammanvägda balansen av för- och nackdelar med företagandet.

Skillnader mellan olika individer i förmåga och inställning till risk och konkurrens avgör vilka som kommer att starta företag. Vid en viss förväntad avkastning kan vissa individer uppfatta risken för att verksamheten ska gå med förlust som acceptabel medan andra anser att konkurrensen och risken är för hög. Om kvinnor och män skiljer sig åt i inställningen till risk och konkurrens kommer de fatta olika beslut när de står inför valet mellan att starta ett företag och ta en anställning, åtminstone om vi antar att deras förväntade avkastning är densamma i de båda fallen. Om kvinnor i genomsnitt har en högre grad av riskaversion än män och mindre ogärna ger sig in i konkurrenssituationer kommer det vara en större andel av männen som väljer att starta företag. Även om det finns fler kvinnor än män i en viss bransch kan det därför vara fler män än kvinnor som startar företag inom den branschen. Att de tävlingsinslag som företagande innebär kan framstå som något positivt för män – medan de för kvinnor snarare framstår som något negativt – och att kvinnor dessutom ofta har ett sämre självförtroende även om de har samma kompetens bidrar till att företagande framstår som ett mindre lockande alternativ för kvinnor än för män.

Temoundersökning bekräftar bilden

En opinionsundersökning som utfördes av TEMO på Alliansens uppdrag bekräftar bilden av att män är mer villiga att utsätta sig för konkurrens och att kvinnor har en mer negativ inställning till risk. Undersökningen riktade sig till anställda inom vård och omsorg inom kommuner och landsting.¹¹ Bland dessa kunde 23 procent bland männen och 15 procent av kvinnorna absolut tänka sig att vara med och knoppa av sin verksamhet. Speciellt hög var andelen bland män anställda i kommuner, där 30 procent svarade att de absolut kunde tänka sig att göra det. Bland både kvinnor och män var det främsta hindret för en avknoppning att det upplevdes som alltför riskfyllt. Skillnaden mellan kvinnor och män var emellertid stor. Bland kvinnor angav 61 procent att riskerna utgjorde ett hinder för avknoppning, medan motsvarande siffra för män var 41 procent.

Tryggheten i en anställning utövade också stor lockelse på både kvinnor och män, men även här var skillnaderna stora. Medan 59 procent av kvinnorna angav den större tryggheten som anställd som ett hinder för en avknoppning var motsvarande siffra bland män 45 procent. En viktig skillnad i trygghet mellan en anställning och eget företagande har att göra med trygghetssystemens utformning; en företagare löper en betydligt större risk att hamna utanför trygghetssystemen vid sjukdom eller arbetslöshet jämfört med en anställd. Resultatet talar därför för att kvinnor är mer angelägna än män att undvika den sociala risk som skillnaden i villkoren mellan en anställning och företagande innebär.

¹¹ Undersökningen bygger på 1017 intervjuer och utfördes under hösten 2005.

Att kvinnor fäster större vikt vid den ekonomiska tryggheten än män uppmärksammades även av den jämställdhetspolitiska utredning som presenterades i augusti 2005. Utredningen noterade bland annat att det är en betydligt större andel av kvinnorna än av männen som skaffar sig information om trygghetssystemen innan de startar företag.¹² På ett möte om kvinnors företagande som hölls på Riksdagen den 25 oktober 2005 var det också flera deltagare, bland andra Camilla Damell på Psykologförbundet, som framhöll att trygghetssystemens utformning är ett hinder för många kvinnor att starta företag. Enligt Jonas Bengtsson på SACO visar intervjuundersökningar att utformningen av arbetslöshetsförsäkringen är ett större hinder för kvinnor än för män när det gäller att ta steget till att bli företagare. Även i övrigt visar SACO:s undersökningar att kvinnor genomgående är mer försiktiga än män. De undviker bland annat att anställa på grund av de risker detta innebär. De drar sig också ofta för att expandera företaget eftersom de inte vill riskera att förlora kontrollen.¹³

Det var också en signifikant större andel av kvinnorna än av männen, 43 jämfört med 32 procent, som angav att det stora antalet lagar och regler utgör ett hinder för en avknoppning i Alliansens Temoundersökning. Detta kan tolkas som att kvinnor är mer måna om att undvika den juridiska risk som företagande innebär och därför är mer angelägna om att sätta sig in i regelverket än vad män är. Ett stort antal regler och lagar utgör därför ett större hinder för en avknoppning för kvinnor än för män. Men krångliga regler är inte bara något som berör avknoppningar utan präglar företagande i allmänhet. Att kvinnor är mer måna om att försöka göra allting rätt när de ska starta företag bekräftades på ett möte med Stefan Norell med flera på revisions- och konsultföretaget Lindebergs Grant Thornton.¹⁴ Eftersom det är svårt att skaffa sig en överblick av regelverket avstår många kvinnor från att starta företag; de anser helt enkelt att det är alltför riskabelt att driva företag utan att känna till alla krav som ställs. Enligt Magnus Aronsson på Esbri drunknar många av dem som försöker sätta sig in i regelverket och startar aldrig något företag. För dem som lyckas ta sig igenom alla regler framstår företagande ofta som något ytterst komplicerat. Också många i denna grupp avstår därför från att starta företag.¹⁵

När män startar företag tänker de oftast mer på de framtida vinster som företaget kan komma att generera än de risker företagandet innebär. Inställningen till regelverket är ofta att de får ta itu med problemen när de uppkommer i stället för att allt ska vara ordnat redan när de startar företaget. Detta sammanfattades av Peter Bodin på Lindebergs Grant Thornton som att krångliga regler inte hämmar företa-

¹² Se SOU 2005:66, s.231.

¹³ Se SACO (2004) samt olika nummer av SACO:s Akademikerbarometer.

¹⁴ Mötet hölls den 12 oktober 2005. Lindebergs Grant Thornton är ledande när det gäller rådgivning till små- och medelstora företag.

¹⁵ På ovan nämnda möte om kvinnors företagande. Esbri står för Institutet för entreprenörskaps- och småföretagsforskning.

gandet, utan att det är lönsamheten som är det avgörande. Temoundersökningen ger stöd för uppfattningen att män är mer intresserade av den avkastning som företagandet kan ge. Bland männen var det 65 procent som ansåg att en avknoppning skulle öka deras möjligheter att tjäna mer pengar jämfört med 54 procent bland kvinnorna. I övrigt rådde inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män när det gällde uppfattningen om fördelarna med en avknoppning. Tre av fyra bland både kvinnor och män ansåg att en avknoppning av verksamheten skulle göra det möjligt att utvecklas personligen. Det var också tre av fyra som ansåg att en avknoppning skulle öka deras möjligheter att påverka uppläggningsen av det egna arbetet. Bland kvinnorna var det så mycket som 86 procent som ansåg att en avknoppning skulle öka möjligheterna att påverka villkoren i arbetet. För män var siffran nästan lika hög, 82 procent.

Alliansens Temoundersökning ger också ett visst stöd för att det finns en skillnad i självförtroende mellan kvinnor och män. Det var visserligen ingen signifikant skillnad mellan kvinnor och män i andelen som angav att avsaknad av kompetens utgjorde ett hinder för att delta i en avknoppning. Det var däremot en signifikant större andel av kvinnorna, 64 procent jämfört med 54 procent för männen, som angav att uppmuntran och stöd till dem som startar eget skulle göra det lättare att ta ett sådant steg. Det var också nära två tredjedelar av kvinnorna som angav att politikerna skulle kunna göra det lättare att starta eget genom att stötta nystartade företag med rådgivning och coachning. Bland männen var det bara hälften som hade denna uppfattning. De samtal vi har hållit bekräftar att ett ökat stöd till personer som är intresserade av att starta företag skulle vara värdefullt för framför allt kvinnor. På mötet om kvinnors företagande hävdade exempelvis Maria Forssén på Shenet att kvinnors sämre självförtroende gör att de ofta avstår från att starta företag. Enligt Camilla Damell på Psykologförbundet är det ett problem att det saknas inslag om marknadsföring och entreprenörskap inom vårdutbildningarna. Sådana inslag efterfrågas av eleverna och skulle göra att fler vågade ta steget till att starta eget företag. En annan uppgift som kan återspegla ett sämre självförtroende hos kvinnor är att de, enligt Peter Bodin på Lindebergs Grant Thornton, är sämre på att ta betalt än män. En annan tolkning är att de inte vill riskera att förlora kunden.

Avslutande diskussion

Som vi har sett finns det starka belägg för att kvinnor och män skiljer sig åt när det gäller inställningen till konkurrens och risk. Vi har också sett att dessa skillnader får som följd att färre kvinnor än män kan tänka sig att starta företag. Vad blir då slutsatsen av detta givet att målsättningen är att fler kvinnor ska vilja och våga ta steget att starta företag? Att genomföra åtgärder som leder till minskad konkurrens vore att gå fel väg eftersom konkurrensen är av avgörande betydelse för att företagen ska producera det kunderna vill ha på ett effektivt sätt och för att de anställda ska erbjudas bra villkor. Däremot bör den sociala och juridiska risken som är behäftad med företagande reduceras i största möjliga utsträckning. Också andra orsaker till risk som inte har med marknadssituationen att göra bör undvikas, exempelvis

olika former av illa motiverade politiska restriktioner. I avsnitt 5 presenterar vi ett antal förslag för hur detta ska kunna uppnås. Men först ska vi se hur den socialdemokratiska politiken på ett systematiskt sätt i stället har missgynnat kvinnors företagande, inte minst genom att företagande har gjorts alltmer riskfyllt i förhållande till en anställning. I avsnittet diskuterar vi också konsekvenser av den förda politiken.

Ju mer de arbetade, dess mindre förtjänade de och hade därför bestämt sej för att ge fullständigt fan i monismanernas gallstenar och värkande oxeltänder och skilsmässor och husaffärer åtminstone en två tre fyra fem dar i veckan.

Ur Pomperipossa i Monismanien

4. En systematisk men ohållbar politik

Det finns åtskilliga inslag i regeringens politik som håller nere antalet kvinnliga företagare och håller kvar kvinnor i beroende av offentliga arbetsgivare och trygghetssystem. Det handlar både om direkta restriktioner inom områden där många kvinnor är verksamma och om generella åtgärder som gör företagande mer riskfyllt. Också kommuners och landstings agerande leder i många fall till att företagande framstår som alltför riskfyllt, speciellt för kvinnor. I detta avsnitt går vi igenom ett antal av dessa hinder. Den förda politiken har haft en rad negativa effekter utöver att omfattningen av kvinnors företagande har minskat och att andelen kvinnor som driver företag ligger på en internationellt sett mycket låg nivå. Även dessa diskuteras i detta avsnitt.

Politiskt skapade hinder

Restriktioner på nationell nivå

Regeringen har under en längre tid försökt förhindra utvecklingen mot att en ökad andel av den offentligt finansierade tjänsteproduktionen utförs av privata aktörer. Ett exempel är försöken att begränsa utrymmet för friskolor. Det regeringen säger sig vilja uppnå med restriktionerna är framför allt att förhindra att de kommunala skolorna får försämrade förutsättningar för att på så sätt garantera att även de som inte har tid och kraft att själva välja skola ska kunna vara förvissade om att få en bra kvalitet på undervisningen. Farhågan om att friskolorna skulle försämma förutsättningarna för de kommunala skolorna är emellertid obefogad eftersom forskningsresultat har visat att friskolorna inte bara har hjälpt de egna eleverna att uppnå bättre resultat utan också i många fall har sporrat de kommunala skolorna att bli bättre.¹⁶ Detta är också ett exempel på att det i allmänhet räcker med att en mindre andel av de potentiella kunderna gör ett aktivt val för att kvaliteten på de tjänster som erbjuds ska öka.

Inom vården är stopplagen från år 2000 ett tydligt exempel på regeringens politik. När det var dags att förlänga stopplagen fick regeringen inte stöd för ett fortsatt generellt förbud för landstingen att överlämna ansvar för drift av hälso- och sjuk-

¹⁶ Se bland annat Sandström och Bergström (2005) och Ahlin (2003).

vård till privata aktörer. Regeringen fick däremot igenom förslagen att verksamhet som överläts åt andra aktörer ska drivas utan vinstsyfte och utan inslag av privat finansiering. Motiveringen bakom lagstiftningen måste betecknas som ytterst bristfällig. I lagrådsremissen hänvisar regeringen till att Långtidsutredningen 2003/04 skriver att forskningen kring privat produktion och konkurrensutsättning av välfärdstjänster är begränsad. Att konkurrensutsättning av exempelvis sophämtning och städning i många fall har medfört kostnadsbesparingar anses inte vara relevant. Också de lägre kostnaderna vid S:t Görans sjukhus, som drivs av det privata företaget Capio, avfärdas av regeringen som belägg för att konkurrensutsättning skulle kunna leda till ökad effektivitet i vården.

Orsaken till den högre produktiviteten på S:t Görans sjukhus skulle i stället vara planeringsbeslutet att sammanföra två av Stockholms innerstadssjukhus till ett enda. Slutsatsen kommer från utredningen Vårdens Ägarformer, men det framgår inte på vilka grunder den har dragits.¹⁷ Det enda argument som framförs är att ju mer komplicerad vården är, desto större är behovet av planering och samordning. Inte heller här presenteras några andra belägg än att det sägs framgå av ”såväl internationella som svenska erfarenheter”.

Utredningen förefaller inte heller ha förstått de mest elementära argumenten för varför ökad konkurrens skulle kunna öka produktiviteten och förbättra kvaliteten. När det gäller omsorg och rehabilitering, där utredningen anser att egna val av vårdgivare kan spela viss roll, hävdar den att det är viktigt att huvudmannen kan undvika överetablering genom etableringskontroll. Den vill också värna mångfalden genom att sätta tak för antal vårdtagare hos en enskild vårdgivare.¹⁸ Att ett stort utbud tvingar vårdgivarna att erbjuda det vårdtagarna efterfrågar på ett effektivt sätt är med andra ord främmande för utredarna. De har inte heller insett att möjligheten att få många kunder är en viktig drivkraft för att utveckla verksamheten för olika vårdgivare, och att denna drivkraft försvagas om kvantitativa restriktioner införs.

I stället för att genomföra en systematisk utvärdering av de effekter som privat produktion och konkurrensutsättning av offentligt finansierade välfärdstjänster har medfört väljer således regeringen att bortse från den forskning som finns (i fallet med friskolorna) eller att luta sig mot en utredning som inte redovisar några belägg för sina slutsatser och inte heller har förstått grunderna i de mekanismer de är satta att utreda (i fallet med stopplagen). Att regeringen väljer att fatta så viktiga beslut på så lösa grunder är ytterst anmärkningsvärt. Den avfärdar därigenom samtidigt resonemang inom långtidsutredningen om vikten av att söka helt nya lösningar,

¹⁷ SOU 2002:31, s. 197.

¹⁸ Ibid., s. 195.

också på systemnivå, för att kunna öka effektiviteten inom produktionen av offentligt finansierade välfärdstjänster.¹⁹

Hinder inom kommuner och landsting

Också många kommuner och landsting lägger hinder i vägen för kvinnors företagande. Hindren förekommer dels i samband med avknoppningar och upphandlingar inom kommunernas och landstingens kärnverksamheter, dels i renodlad näringsverksamhet där privata aktörer utsätts för osund eller rent av olaglig konkurrens. När det gäller upphandlingar är reglerna illa anpassade för småföretagare. Det handlar ofta om stora projekt, det är dyrt och tidskrävande att söka och kontraktet gäller för förhållandevis korta perioder. Det kan också vara ett problem att den offentliga aktören både är finansiär och konkurrent. Ett vanligt klagomål från privata företag är att offentliga aktörer avbryter upphandlingar när det egna alternativet är på väg att förlora. Verksamheter som knoppats av eller lagts ut på entreprenad av borgerliga kommun- eller landstingsledningar har dessutom ofta drabbats av problem efter ett maktskifte. När tiderna har blivit sämre har den nya ledningen ofta valt att först dra ned på de små privata företagen, med resultat att de ofta har tvingats lägga ner sin verksamhet. Vissa landsting och kommuner utnyttjar också möjligheten att sätta upp restriktioner för hur många som ska få anlita privata företag inom vård och omsorg. Det finns också exempel på att enskilda tjänstemän i kommuner och landsting aktivt har motarbetat företagare som har kommit med kritik. När uppdragen sedan har uteblivit har företagen tvingats lägga ned.

När offentliga aktörer bedriver näringsverksamhet i direkt konkurrens med privata företag får de ofta fördelar av att de samtidigt bedriver myndighetsutövning och utför myndighetsuppgifter. Det kan också förekomma korssubventionering, dvs. att offentliga aktörer håller nere priserna i den konkurrensutsatta verksamheten genom att föra över medel från den övriga verksamheten. Enligt en undersökning som Konkurrensverket har låtit göra verkar konkurrens på ojämlika villkor vara ett växande problem. En tredjedel av de privata aktörer som upplevde att konkurrensen från offentliga aktörer var ett problem hade denna uppfattning medan endast en av tio ansåg att problemet var minskande. Även om det är förhållandevis många små och medelstora företag som klagat på att konkurrens från offentliga aktörer inte sker på lika villkor anser Konkurrensverket att det förekommer att företag avstår från att anmäla den offentliga aktören eftersom den kan vara tillsynsmyndighet på området samt beställare av varor och tjänster.²⁰

¹⁹ Se exempelvis SOU 2003:57.

²⁰ Konkurrensverket (2004, s. 59).

Krångligare regler

Regeringen har under en följd av år sagt sig lägga stor vikt vid att minska företagens administrativa börda. För den innevarande mandatperioden finns det också beslut om att detta ska ske. Enligt en undersökning av Nutek som riktar sig till 20 000 företag har utvecklingen gått i motsatt riktning.²¹ Bland samtliga företag ansåg 38 procent att den administrativa bördan hade ökat under perioden 2002-2005. Bland de större småföretagen, dvs. bland företag med 10-49 anställda, var det hela 61 procent som upplevde att den administrativa bördan hade ökat. Det är också allt fler som anser att lagar, myndighetsregler och tillståndskrav utgör ett hinder för företagets fortsatta tillväxt. Bland företag med 5-9 anställda ökade andelen med denna uppfattning från 32 till 56 procent under perioden. Bland företag med 10-49 anställda ökade andelen från 29 till 51 procent. Eftersom kvinnor är mer angelägna om att undvika den juridiska risk som företagande innebär utgör krångliga regler ett större hinder för kvinnor än för män. Att satsningarna på affärsrådgivning för kvinnor har minskat förstärker de negativa effekterna av det ökade krånglet. Att en rapport från Företagarna visade att kvinnliga företagare är betydligt mer missnöjda med regeringens näringspolitik än manliga företagare är därför inte förvånande.²²

Ökade krav på företagare

Svårigheterna för regeringen att komma till rätta med den kraftiga ökningen av ohälsotalen sedan 1997 har lett till att regeringen har lagt en större börda på företagen. Arbetsgivarens medfinansieringsansvar om 15 procent av sjukpenningen efter de första 14 dagarnas sjuklön är ett exempel. Medfinansieringen innebär en ökad risk för framför allt mindre företag eftersom ett sjukdomsfall i ett företag med få anställda märks mer än i ett företag med många anställda.²³ Men medfinansieringen innebär också ett större problem för kvinnliga företagare, och det inte bara på grund av att kvinnor är mer benägna att undvika risk än män. Orsaken är att kvinnliga företagare i högre grad anställer kvinnor, vars ohälsotal är högre än mäns. Att långtidssjukskrivningarna är speciellt höga inom den offentliga sektorn innebär också att många personer som skulle kunna vara aktuella för en anställning i exempelvis ett avknoppat vårdföretag har en sjukdomshistoria som gör arbetsgivaren extra försiktig med att anställa.

Ett annat exempel på hur kostnaderna för de höga ohälsotalen drabbar företagen är att regeringen har velat ge arbetsgivarna ett ökat ansvar för att sjukskrivna ska få rehabilitering, trots att rehabiliteringsutredningar gjorda av arbetsgivaren ofta blir

²¹ Nutek, Årsbok 2006.

²² Se Företagarna (2005).

²³ Att medfinansieringen, trots de skyddsmekanismer som har lagts in, verkligen har lett till att framför allt mindre företag uppfattar det som mer riskfyllt att anställa har bekräftats i olika undersökningar. Se exempelvis Eklund och Hemming (2006).

liggande på Försäkringskassan utan åtgärd. Genom förslaget om rätt till heltid försöker regeringen också lasta över problemet med att många i dag är deltidsarbetslösa på arbetsgivarna. Även rätten till heltid utgör ett större problem för småföretag, bland annat eftersom den ökade kostnad som en person som går från deltid till heltid utgör en större andel av ett litet än av ett stort företags lönekostnader. Att mycket av det ökade krånglet och de ökade kraven har att göra med företagets arbetsgivarroll förklarar varför det, enligt Nuteks undersökning, framför allt var små och medelstora företag med anställda som ansåg att lagar, regler och krav har kommit att utgöra ett ökat hinder för företagets tillväxt. Bland soloföretagare var det följaktligen få som ansåg att den administrativa bördan hade ökat. För storföretagen är de ökade kraven på företagen inte heller något större problem eftersom de har personalavdelningar som är väl rustade för att klara av de ökade kraven.

Trygghetssystem som motverkar företagande

De offentliga trygghetssystemen är utformade för anställda och fungerar därför illa för många företagare. Sämst fungerar de för egenföretagare, vilket 60 procent av de kvinnliga och 40 procent av de manliga företagarna är. När en egenföretagare inte kan arbeta på grund av sjukdom eller föräldraledighet finns det ingen anställd som kan se till att kundkontakter upprätthålls och att företaget levererar enligt avtal. Däremot måste de fasta kostnaderna betalas. Många egenföretagare tvingas därför att arbeta när de är sjuka. Trots detta måste de betala lika höga avgifter till systemet som anställda.²⁴

Egenföretagare drabbas också av reglerna för den tillfälliga föräldrapenningen. När en anställd är hemma för vård av barn räknas dagpenningen fram genom att dela årsinkomsten med antalet arbetsdagar per år. För egenföretagaren delas årsinkomsten i stället med alla årets dagar. Företagarens ersättning blir därmed lägre än den anställdas även om deras årsinkomst och därmed de avgifter de betalar in till systemen är lika höga.

Den som startar handelsbolag eller enskild firma får tillgodoräkna sig normalinkomsten inom den bransch eller det yrke som företagaren är verksam inom som sjukpenninggrundande inkomst även om han eller hon har tagit ut en lägre lön. Fastställandet av en normallön är positivt i detta fall, men kan det leda till lägre ersättning i andra fall. Orsaken är att en person som har tagit ut en högre ersättning från företaget än normallönen, och betalat egenavgifter på denna ersättning, kan få sin sjukpenninggrundande inkomst nedjusterad till normallönen. För ägare av aktiebolag finns inte möjligheten att få sin inkomst fastställd till en normallön. Om de inte tar ut någon lön under företagets uppbyggnadsskede får de heller ingen sjuk-

²⁴ Företagare har emellertid rätt att välja mellan 1, 3 och 30 karensdagar och därmed en möjlighet att minska egenavgiften något.

penning om de blir sjuka. Trots att en utredning föreslog att även ägare till aktiebolag skulle få denna möjlighet redan år 1997 har regeringen ännu inte gjort något.²⁵

Också arbetslöshetsförsäkringen tenderar att missgynna företagare jämfört med anställda. Grundproblemet är att en företagare som blir arbetslös ofta under en längre tid har försökt kämpa emot en konkurs genom att ta ut en lägre lön, eller kanske ingen lön alls. För att undvika att ersättningen blir orimligt låg beräknades den tidigare på den bästa inkomsten under de tre senaste åren. I slutet av 1990-talet ändrades detta så att ersättningen numera beräknas på ett genomsnitt av de senaste tre årens inkomster. Arbetslöshetsförsäkringen har därmed blivit mindre fördelaktig för företagare.

Höga skatteklilar

Höga skatter på arbete försvårar utvecklingen av marknaden för privata tjänster. I tabell 4 redovisas alla led i beskattningen, från arbetsgivaren som betalar lön till en anställd, som i sin tur anlitar en egenföretagare, i det här fallet en städare, för att utföra en tjänst. Om löntagaren har inkomster på en nivå som enbart medför kommunalskatt, dvs. har en marginalsatt som antas uppgå till 31,6 procent, måste han eller hon tjäna in 366 kronor för att kunna betala en städare 250 kronor för en timmes städning. På detta belopp har löntagarens arbetsgivare betalat arbetsgivaravgifter, vilket innebär att arbetskraftskostnaden har uppgått till 484 kronor. Om löntagaren dessutom betalar statlig inkomstskatt med 20 procent blir intjänande-kravet för löntagaren 517 kronor och arbetsgivarens kostnad 684 kronor. Från städarens ersättning dras moms och egenavgifter. Resterande belopp antas utgöra överskott av näringsverksamhet. Givet en marginalsattesats på 31,6 procent uppgår städarens nettoinkomst till 105 kronor per timme. Vid en marginalsattesats på 51,6 procent blir städarens nettoinkomst i stället 74 kronor. Om löntagaren men inte städaren betalar statlig inkomstskatt går således 579 av 684 kronor, dvs. 85 procent, bort i olika former av skatter. Om också städaren måste betala statlig inkomstskatt blir skattekillen 89 procent. Om löntagaren eller städaren dessutom måste betala värnskatt blir skattekillen ännu högre.

Tabell 4

Total lönekostnad och städarens nettoinkomst när en löntagare anlitar en städare under en timme för 250 kronor

Löntagaren	Marginalsatt 31,6 %	Marginalsatt 51,6 %
Arbetsgivaren betalar för löntagaren	484 kr	684 kr
Arbetsgivaravgift ¹	-118 kr	-167 kr
Timlön	366 kr	517 kr
Inkomstskatt	-116 kr	-267 kr
Nettoinkomst för löntagaren	250 kr	250 kr

²⁵ SOU (1997:85).

Städaren	Marginalskatt 31,6 %	Marginalskatt 51,6 %
Städarens ersättning	250 kr	250 kr
Moms	-50 kr	- 50 kr
Egenavgifter ²	-47 kr	-47 kr
Inkomst av näringsverksamhet	153 kr	153 kr
Inkomstskatt	-48 kr	-79 kr
Nettoinkomst för städaren	105 kr	74 kr

¹ Arbetsgivaravgiften är 32,28 % på timlönen.

² Egenavgiften är 30,71 % på timlönen.

Källa: Riksdagens utredningstjänst.

Ett annat sätt att visa på skattekilens storlek är att beräkna hur många timmar en person måste arbeta för att ha råd att betala för en timmes hjälp. För att få ihop 250 kronor för en städare måste en person med en genomsnittlig nettoinkomst på 86 kronor per timme arbeta 2,9 timmar.²⁶ För att betala en hantverkare som tar 450 kronor i timmen måste personen i stället arbeta i 5,2 timmar. Om personen måste betala statlig inkomstskatt krävs det i båda fallen längre tid. Med skattekilrar på dessa nivåer avstår de flesta hushållen från att köpa tjänster som de själva kan utföra, eller köper dem på den svarta marknaden. För att få tid med detta är det många, speciellt kvinnor, som går ner i arbetstid. Eftersom en professionell städare eller hantverkare i allmänhet är betydligt mer effektiv än en privatperson som utför tjänsten på egen hand innebär detta en effektivitetsförlust. Den minskade specialiseringen innebär också att produktivitetens utvecklingen blir sämre än den annars hade kunnat vara.

Redan år 1997 pekade tjänstebeskattningsutredningen på de svårigheter som den höga skatten på arbete skapar för framväxten av en modern och expansiv tjänstesektor. Utredningen föreslog att ett system som liknar det som Alliansen nu har lagt fram om skattereduktion för hushållsnära tjänster skulle införas. Utredningen konstaterade också att ett sådant system skulle kunna skapa fler jobb utan att lönerna behöver sänkas och utan att inflationen stiger. Sedan dess har argumenten för ett sådant system stärkts ytterligare. Vid sidan av de positiva erfarenheterna av det finländska systemet, exempelvis att en stor andel av de jobb som har skapats genom det nya systemet har gått till personer som tidigare var arbetslösa, har Konjunkturinstitutet konstaterat att en sådan åtgärd också skulle öka arbetsutbudet bland personer som redan har ett arbete.²⁷ Orsaken är att dessa kan arbeta mer när de har råd att betala för avlastning i hemmet. Detta skulle i första hand gynna kvinnor, som fortfarande utför merparten av det obetalda arbetet i hemmen. Med sänkta skatter

²⁶ Enligt Statistiska centralbyråns lönestrukturstatistik för 2004 uppgick den genomsnittliga timlönen (totallönen) för en arbetare inom den privata sektorn till 121,80 kronor. Givet förslaget i budgetpropositionen för 2006 motsvarar det en nettoinkomst på ca 86 kronor per timme.

²⁷ Se Öberg (2005).

på hushållsnära tjänster skulle därför förutsättningarna för kvinnor som vill satsa på jobb och karriär förbättras kraftigt.

Konsekvenser av den förda politiken

Ökade skillnader i ohälsotal mellan kvinnor och män

Nedgången av andelen kvinnor som driver företag med anställda har till stor del sammanfallit med den kraftiga ökningen av ohälsotalen bland framför allt kvinnor. Som ett resultat av utvecklingen har skillnaderna mellan män och kvinnor i andelen sjukskrivna ökat markant sedan 1997. Den jämställdhetspolitiska utredningen från 2005 pekade på riskerna för att de ökade skillnaderna i ohälsotal mellan kvinnor och män skulle leda till minskad ekonomisk jämställdhet och minskade möjligheter till egen försörjning för kvinnor. Att kvinnor har kommit att utgöra en allt högre andel av dem som har förtidspensionerats och att andelen förtidspensionerade bland unga kvinnor har ökat ansåg utredningen var allra mest problematiskt ur en jämställdhetssynpunkt.

Andelen sjukskrivna är lägre i privata företag än i offentlig sektor. Andelen sjukskrivna är också lägre i de mindre än i de större företagen. Att de anställda har bättre möjligheter att påverka sin arbetssituation i framför allt de mindre företagen jämfört med inom offentlig sektor är en förklaring till skillnaderna i ohälsotalen. En annan är de ständiga neddragningar och omorganisationer som har gjorts inom offentlig sektor. Oavsett vad de stora skillnaderna beror på kan vi konstatera att ohälsotalen skulle ha varit lägre om fler kvinnor arbetade i små och medelstora företag i privat sektor i stället för inom offentlig sektor. Detta skulle också ha inneburit att arbetsutbudet hade varit högre, och därmed förutsättningarna att upprätthålla en god kvalitet i den offentligt finansierade produktionen av välfärdstjänster.

Färre nya jobb

En annan viktig konsekvens av regeringens politik är att få nya jobb skapas. Att ökningen av sysselsättningen har varit så pass låg trots den senaste tidens relativt goda tillväxt beror enligt Nuteks Årsbok 2006 på att det framför allt är storföretag och soloföretag som har hög tillväxt. Av dessa expanderar storföretagen hellre utomlands än i Sverige, medan soloföretagarna ogärna utsätter sig för den risk det innebär att anställa. De nystartade företagen samt de små och medelstora företagen, som normalt skulle ha störst potential för att skapa fler nya jobb, hade sämst tillväxt. Den låga tillväxten bland dessa företag hänger, enligt Nuteks Årsbok 2006, samman med att det är dessa företag som anser att hindren mot företagande i Sverige har ökat. Den svaga tillväxten i tjänstesektorn har lett till att det har skapats betydligt färre nya jobb i Sverige än i andra jämförbara länder. När Nutek rangordnade Sverige och 14 jämförbara länder utifrån sysselsättningsutvecklingen i olika branscher tillhörde Sverige de tre länder som lyckats sämst i sju av tio branscher. Inom branscherna personalintensiva tjänster, kunskapsförmedling samt vård och

omsorg lyckades Sverige sämst av alla länder. Dessa branscher domineras av kvinnor, och det är just dessa branscher som har missgynnats mest av regeringens politik.

Kvinnliga företagare mer missnöjda

I Nuteks undersökning redovisas inte hur uppfattningen om företagsklimatet skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Av en undersökning utförd på uppdrag av Företagarna framgick emellertid att bara 3 procent av de kvinnliga företagare som tillfrågades hade förtroende för regeringens företagarpolitik.²⁸ Bland männen var motsvarande andel 13 procent. Det var också en större andel av de kvinnliga företagarna som ansåg att regeringens politik under de senaste åren hade försämrat tillväxtmöjligheterna för deras företag. Bland de kvinnliga företagarna var det 64 procent som hade denna uppfattning jämfört med 49 procent bland de manliga företagarna. Det verkar med andra ord i första hand vara kvinnorna som har reagerat på det ökade krånglet, de ökade riskerna vid anställningar och de ökade restriktionerna inom bland annat vården och skolan. Att restriktioner har påverkat kvinnors företagande inom välfärdssektorn avspeglar sig i att bara nio procent av de kvinnor som driver företag i dag har ett yrkesförflutet i offentlig sektor, trots att omkring hälften av alla sysselsatta kvinnor arbetar inom offentlig sektor.²⁹

Lägre överlevnadsgrad bland företag startade av kvinnor

Överlevnadsgraden bland företag startade av kvinnor är också lägre jämfört med företag startade av män. När överlevnadsgraden bland företag startade år 1999 jämfördes av ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier, framgick att den är väsentligt lägre inom handel, hotell och restaurang, utbildning samt hälso- och sjukvård, där kvinnor är överrepresenterade, än i tillverkningsindustri, byggverksamhet samt transport och kommunikation, som domineras av män. Mot bakgrund av att dessa mätningar genomfördes innan de senaste årens försämring av företagsklimatet för framför allt kvinnor är resultatet anmärkningsvärt. Att andelen kvinnor bland nyföretagarna har ökat något under senare år är därför inte tillräckligt för att höja den låga andelen kvinnliga företagare i befolkningen.

Cementerade löneskillnader

Av de kvinnor som driver företag har drygt 50 procent fler kvinnor än män bland de anställda. Män som driver företag väljer däremot till över 70 procent att rekrytera huvuddelen av de anställda inom det egna könet.³⁰ Med andra ord skapar fler kvinnliga företagare en ökad efterfrågan på kvinnlig arbetskraft, vilket tenderar att

²⁸ Se Företagarna (2005).

²⁹ Dahlman (2004).

³⁰ SOU 2005:66, s. 225.

driva upp lönen och förbättra arbetsvillkoren. Att antalet kvinnor som driver företag med anställda har sjunkit kan därför ha bidragit till att löneskillnaderna mellan kvinnor och män har cementerats eller till och med ökat. Som framgår av tabell 5 ökade löneskillnaderna bland medlemmar i förbund inom LO och TCO mellan åren 1991 och 2000, medan de minskade bland medlemmar inom SACO:s förbund.

Tabell 5
Kvinnors lön som andel av männens, 1991 och 2000, procent

	1991	2000	Förändring
LO	89	86	-3
TCO	82	79	-3
SACO	78	84	6

Källa: Levnadsnivåundersökningarna 1991 och 2000.

Hindren för ökad konkurrensutsättning inom den offentliga sektorn kan också ha bidragit till att upprätthålla löneskillnaderna mellan könen. När de offentliga arbetsgivarna slipper att utmanas av privata företag behöver de inte erbjuda sina anställda högre löner och bättre arbetsvillkor för att få ha dem kvar. Arbetsfördelningen mellan kvinnor och män är en annan förklaring till att löneskillnaderna fortfarande är stora. Att få hushåll har råd att betala för avlastning i hemmen på grund av de höga skattekilarna innebär att kvinnor har sämre möjligheter än män att satsa på jobb och karriär. Om kvinnor i stället får bättre villkor och dessutom möjligheter att lyckas som företagare ökar också möjligheterna för kvinnor att bygga upp förmögenheter.³¹ Som påpekas av den jämställdhetspolitiska utredningen skulle fler kvinnor som driver företag också leda till att rekryteringsbasen till näringslivets styrelser utökas eftersom det där oftast krävs vd-erfarenhet.³²

³¹ Kvinnor äger i dag mindre än en femtedel av företagskapitalet.

³² SOU 2005:66, s. 236.

Kvinnor har sämre arbetsvillkor, tjänar mindre än män, är oftare sjuk-skrivna och når sällan ledande befattningar.

Socialdemokratiska partistyrelsen, våren 2004³³

5. Jämställdhetspolitik på fel väg

Föregående avsnitt visade att kvinnors företagande motverkas på ett sätt som framstår som systematiskt. I detta avsnitt granskar vi hur den förda politiken stämmer med de målsättningar och ambitioner som den socialdemokratiska regeringen har för kvinnors företagande. Vi studerar också vad olika aktörer inom Regeringskansliet och utredningsväsendet har gjort för att uppmärksamma regeringen på de negativa effekterna av dess politik. Slutligen diskuterar vi vilka motiv som kan tänkas ligga bakom den förda politiken.

Fina ambitioner

Enligt den jämställdhetspolitiska utredningen från 2005 har kvinnors rätt till arbete och möjlighet att försörja sig på samma sätt som män utgjort ryggraden i den svenska jämställdhetspolitiken sedan 1970-talet. I sin handlingsplan för jämställdhetspolitiken under mandatperioden anger regeringen följaktligen att den har ambitionen att kvinnors företagande ska motsvara deras andel av arbetskraften.³⁴ Eftersom kvinnor i det närmaste utgör hälften av arbetskraften borde alltså nästan varannan företagare vara kvinna. Regeringen har också vid olika tillfällen pekat på sambandet mellan företagande, tillväxt, välfärd och jämställdhet. På sin hemsida skrev exempelvis Näringsdepartementet i maj 2005 följande:

En ökad ekonomisk aktivitet genom fler företag som växer är grundläggande för att främja tillväxten både i Sverige och Europa. Tillväxten är i sig en förutsättning för att värna om och utveckla arbetstillfällena, välfärd och jämställdhet.

Mot bakgrund av minskningen av antalet kvinnliga företagare och de målsättningar som finns på området skulle man kunna förvänta sig att det har rått en febril aktivitet för att stimulera, och undanröja hinder för, kvinnors företagande. Man skulle också kunna förvänta sig att det stöd som ges är någorlunda jämt fördelat mellan kvinnor och män. En närmare granskning visar emellertid att så inte har varit fallet. Redan i den jämställdhetspolitiska handlingsplanen, som kom 2002, konstaterades att könsperspektivet är bristfälligt integrerat i näringspolitiken. Den jämställdhetspolitiska utredningen från 2005 var inne på samma spår. Den konstaterade att det

³³ Konstaterandet gjordes inför den så kallade tillväxtkongressen i "Förslag till politiska riktlinjer till socialdemokraternas mellankongress 16-18 april 2004".

³⁴ Regeringens skrivelse 2002/03:140.

inte bara är oklart vart det statliga stödet till företagsutveckling går och hur effektivt det är. Ännu oklarare är hur stödet fördelar sig mellan kvinnor och män. För de stödformer där fördelningen är känd går merparten till män. Exempelvis gick 36 procent av stödet till start av näringsverksamhet, som ges till registrerat arbetslösa, till kvinnor år 2003. Eftersom 44 procent av de arbetslösa var kvinnor var könsfördelningen ojämn.³⁵ Ett annat exempel är att bara 28 procent av Almis nyutlåning till små och medelstora företag gick till kvinnor år 2005.³⁶

I handlingsplanen för mandatperioden påpekades också att arbetet för att öka andelen av företagarna som är kvinnor hade bestått av olika tillfälliga och riktade insatser. Av en uppföljning till handlingsplanen framgår att insatserna fortfarande är av samma karaktär. En satsning som framhålls är kommunala entreprenörs- och teknikskolor. Genom dessa ska fler flickor och pojkar kunna upptäcka tekniken och ”se sig själva som morgondagens tekniker och entreprenörer”.³⁷ En annan satsning som nämns i uppföljningen är uppdraget åt ITPS att förbättra statistiken om kvinnors och mäns företagande. Däremot nämns inga satsningar på områden där många kvinnor är verksamma, dvs. inom tjänstesektorn. Det nämns heller inte något om insatser för att stödja avknoppningar från den offentliga sektorn. Regeringen förklarar inte heller varför den skulle behöva ännu mer könsuppdelad statistik när den, att döma av de bristande insatserna, inte använder sig av den statistik som redan finns.

Oklar grund för jämställdhetspolitiken

Regeringen anger inget argument i den jämställdhetspolitiska handlingsplanen för varför den har satt upp målet att kvinnors företagande ska motsvara deras andel av arbetskraften. Mot bakgrund av att kvinnor i olika undersökningar har sagt sig vara mindre intresserade av att starta företag än män hade det varit värdefullt om regeringen redovisat hur den resonerar. Kanske anser den sig veta att kvinnor egentligen vill starta och driva företag i samma utsträckning som män, men att kvinnor särbehandlas eller diskrimineras och därför inte vill eller kan göra det. En sådan tolkning stämmer med intrycket att politiken bygger på synen att kvinnor och män i grunden är lika, och att de skillnader som kan observeras i huvudsak är konstruerade av samhället.

En sammanställning av jämställdhetsanalyser gjorda inom verksamhetsområdena ”Entreprenörskap och företagande” samt ”Innovation och förnyelse” ger uttryck för detta synsätt. Den poängterar att det är ”viktigt att de av samhället konstruerade åtskillnaderna mellan kvinnor och män inte förstärks eller uppehålls” av åtgär-

³⁵ SOU 2005:66, s. 237.

³⁶ Näringsdepartementet, ”Uppföljning av Jämt och ständigt, Näringslivsenheten”, promemoria 2006-02-03.

³⁷ Ibid.

der inom respektive verksamhetsområde. Däremot sägs ingenting om skillnader mellan kvinnor och män som *inte* är konstruerade av samhället.³⁸ Om politiken bygger på att kvinnor och män i grunden är lika är det inte så förvånande att den är fixerad vid andelar, både inom olika branscher och totalt. Det är inte heller förvånande att det ständigt upprättas nya målsättningar om att kvinnor och män i alla sammanhang ska vara representerade i samma utsträckning. Följande citat från sammanställningen av jämställdhetsanalyserna är belysande:

Det är viktigt att de insatser som görs leder till att kvinnor och män i samma utsträckning kan tänka sig att bli företagare [1] och att de också faktiskt i samma utsträckning startar och driver företag [2].

Det är också viktigt att kvinnor och män har samma möjligheter att delta [i företags- och kompetensutveckling] och att de faktiskt också utnyttjar programmen i samma utsträckning [3].

Samtidigt konstateras det att det ”vore relevant att ta reda på mer varför män i högre utsträckning än kvinnor är intresserade av och fullföljer idéer om att starta företag.” Hur steg i denna riktning ska tas diskuteras däremot inte, vilket antyder att den typen av verksamhet inte uppmuntras från politiskt håll. Att sådan verksamhet inte verkar ha förekommit förklarar sannolikt också att den motsättning som finns mellan målsättningarna i ovanstående citat inte uppmärksammas. Om lika många kvinnor som män ville starta företag, dvs. om kriterium [1] i ovanstående citat var uppfyllt, skulle sannolikt betydligt fler kvinnor än män vilja delta i olika utbildningsinsatser. Orsaken är att kvinnor som planerar att starta företag är betydligt mer intresserade av att delta i sådana utbildningar eftersom de är mer angelägna om att undvika de risker som företagande innebär.³⁹ Om de inte hade möjlighet till det, exempelvis på grund av att deltagandet var kvoterat eftersom kriterium [3] annars inte skulle kunna uppfyllas, skulle kriterium [2] – dvs. att kvinnor och män startar och driver företag i samma utsträckning – inte kunna uppnås eftersom många kvinnor i så fall skulle avstå från att starta företag.

Ambitionen om att andelen kvinnliga företagare ska öka verkar också vara underordnad andra mål på jämställdhetsområdet, åtminstone bland personer som bistår regeringen med att utforma jämställdhetspolitiken. I den jämställdhetspolitiska utredningen framhålls exempelvis att ett avdrag för hushållsnära tjänster och ett ökat utrymme för privata alternativ inom den offentliga sektorn visserligen kan öka kvinnors företagande, men att detta skulle riskera att ”cementera den rådande arbetsuppdelningen mellan könen.”⁴⁰ Samtidigt som utredningen avfärdade detta för-

³⁸ Näringsdepartementet, ”Jämställdhetsanalyser inom politikområdet”, promemoria 2005-11-07.

³⁹ Speciellt stort är intresset att delta i utbildningar som enbart vänder sig till kvinnor. Se SOU 2005:66 s. 232.

⁴⁰ Ibid. s. 233.

slag och konstaterade att de särskilda projekt som drivs av olika myndigheter och organisationer för att stödja kvinnliga företagare, entreprenörer och innovatörer har visat sig vara otillräckliga hade den inte mycket i övrigt att komma med. Det enda konkreta förslag som framförs är att utveckla den könsuppdelade statistiken. Men att utveckla den könsuppdelade statistiken hjälper inte om man inte också är beredd att använda sig av den. Det är exempelvis märkligt att utredningen inte uppmärksammar den kraftiga nedgången i både antalet och andelen kvinnliga företagare med anställda sedan mitten av 1990-talet. Denna statistik, som alltså är könsuppdelad och dessutom lättillgänglig, visar att det krävs helt andra åtgärder än dem som utredningen föreslår för att könsfördelningen bland företagare ska bli jämnare.

Tre möjliga förklaringar

De många hinder som regeringen har satt upp för kvinnors företagande tyder på att den inte tar sin ambition om att kvinnors företagande ska motsvara deras andel av arbetskraften på allvar. Att ha en så pass ambitiös målsättning utan att göra något för att uppfylla den är signifikativt för regeringens närings- och jämställdhetspolitik. Målsättningen signalerar engagemang. När den inte uppfylls kan regeringen hävda att det beror på kvinnors strukturella underordning, och att den inte går att komma åt med politik utan handlar om attityder och diskriminering. Om regeringen menar allvar när den hävdar att företagande är en förutsättning för tillväxt och välfärd, och att det är speciellt viktigt att kvinnor i högre utsträckning väljer att bli företagare och vågar anställa, bör konsekvenserna för drivkrafterna att starta och driva företag och att anställa studeras ur ett könsperspektiv när förändringar av de krav som ställs på företagare övervägs. Om det är så att förändringarna innebär att företagande framstår som mer riskfyllt kommer detta, enligt vad som redovisades i avsnitt 3, att påverka kvinnor mer än män. Om det dessutom är så att förändringarna samtidigt gör en anställning mer attraktiv i förhållande till att driva företag kommer denna effekt förstärkas, och skillnaderna mellan kvinnors och mäns företagande öka ytterligare.

Att regeringen inte har genomfört sådana prövningar är anmärkningsvärt mot bakgrund av de ambitioner den säger sig ha. Det kan knappast vara på grund av bristande resurser. Vid sidan av att det finns tjänstemän med särskilt ansvar för jämställdhetsfrågor på många håll inom Regeringskansliet finns det en särskild jämställdhetsenhet på Näringsdepartementet med omkring 30 anställda. På denna finns det ansvariga både för arbetsmarknads- och arbetslivsfrågor, lika lön, makt och inflytande, samt för uppföljning av handlingsplanen för jämställdhet. Om kvinnors företagande och den betydelse detta har för kvinnors ställning på arbetsmarknaden hade varit prioriterat skulle det med andra ord gott och väl finnas tillräckliga resurser både för att uppmärksamma dessa problem och komma med förslag på åtgärder. Det kan inte heller vara för att regeringen är främmande för att kvinnor och män faktiskt skiljer sig åt i olika avseenden – i egna beräkningar av hur bland annat

skattesänkningar påverkar arbetsutbudet räknar finansdepartementet med betydligt större effekter på kvinnors arbetsutbud vid en given skattesänkning.

Som vi ser det finns det tre möjliga förklaringar till varför kvinnors företagande motverkas. Den första har att göra med den ideologi som för tillfället verkar vara vägledande inom regeringspartiet. Enligt denna vet politikerna vad som är bäst för folket. För att de ska kunna ordna allt på bästa sätt måste makten centraliseras. Att det just är kvinnor som råkar vara verksamma på de områden som är högst prioriterade, dvs. vården, skolan och omsorgen, och som politikerna därför är mest intresserade av att detaljstyra, är en ren tillfällighet. Att politikernas välvilja leder till att regelverket bara ökar är visserligen tråkigt men kan motiveras med att varje enskild regel har kommit till för att politikerna även på det området vet vad som är bäst för folket. Att kvinnor skulle ha mest att vinna på en välutvecklad marknad för hushållsnära tjänster är också ovidkommande eftersom det skulle kräva att vissa kvinnor tvingades att städa andras lägenheter, vilket inte vore bra. Att det finns mycket som talar för att detta synsätt är felaktigt kan lämnas utan hänseende eftersom ideologin är överordnad. I stället för att utvärdera effekterna av konkurrensutställningar är det därför bättre att förbjuda alternativen. Det finns heller ingen anledning att införa en skattesubvention för hushållsnära tjänster ens på prov.

Den andra möjliga förklaringen till att kvinnors företagande motverkas har att göra med den för tillfället förhärskande ideologin i jämställdhetsarbetet, nämligen den som hävdar att kvinnor är strukturellt underordnade män och saknar förmåga att ta sig ur denna underordning på egen hand. Med en sådan inställning, som för övrigt är nära besläktad med den förhärskande ideologin i regeringspartiet, är det inte konstigt att politiken håller kvar kvinnor i en beroendesituation gentemot offentliga aktörer och system i stället för att skapa bättre möjligheter för alla att utvecklas på egen hand. Med en sådan grund för jämställdhetspolitiken är det heller inte förvånande att det arbete som har lagts ned knappast har lett till några förbättringar för kvinnor på arbetsmarknaden.

En tredje förklaring skulle kunna vara att det finns bakomliggande politiska motiv. Att det kan finnas dolda motiv bakom regeringens politik uppmärksammades av SEB:s chefekonom Klas Eklund, som tidigare var nära medarbetare till Olof Palme och Kjell Olof Feldt. I en artikel på DN debatt den 23 mars 2005 ställde han frågan vad regeringen har som högsta prioritet. Att det inte kan vara att bekämpa arbetslösheten, som den själv hävdar, ansåg han var uppenbart eftersom den i så fall inte skulle lägga hinder i vägen för den sektor som har störst möjligheter att bidra med nya jobb och finansiera den framtida välfärden, nämligen den privata tjänstesektorn och då i synnerhet vården och omsorgen. Om det finns dolda motiv bakom regeringens agerande passar den extrema variant av feminism som för tillfället dominerar arbetet utmärkt eftersom den inte presenterar några analyser eller förslag som kan leda till bättre villkor och en mer självständig ställning för kvinnor.

Avslutande diskussion

Oavsett om det finns någon dold agenda eller inte är det klart att den förda politiken ökar möjligheten till ett fortsatt maktinnehav för socialdemokraterna, åtminstone på kort sikt. Politiken genererar röster i flera led. Förslag till förbud mot vinstdrivande företag inom vården har visat sig ha ett starkt stöd i opinionsundersökningar. Med tanke på hur väljaropinionen ser ut innebär färre företagare och färre anställda i privat sektor också att färre röstar borgerligt. Att kvinnor i offentlig sektor har sämre betalt och sämre arbetsvillkor än kvinnor i privat sektor innebär också en bra grogrund för att vinna röster med krav på olika typer av kvinnosatsningar. Egentligen är det tvärt om. Om fler kvinnor startar företag kommer fler kvinnor få möjligheter att tjäna bra. Om de dessutom skaffar anställda minskar risken för lönediskriminering, åtminstone om kvinnor är bättre på att se och belöna andra kvinnors kompetens och insatser än vad män är. På samma sätt innebär den låga andelen kvinnor i företagens styrelser, som till stor del beror på att så pass få kvinnor i Sverige har erfarenhet av att starta och driva företag, en möjlighet att vinna röster genom krav på kvotering. Att politiska partier agerar för att öka det egna röstunderlaget är naturligtvis inte problematiskt i sig. Problematiskt blir det först om det går ut över de långsiktiga förutsättningarna för välfärden och jämställdheten. Som framgick av genomgången i avsnitt 4 är det just detta som regeringens politik gör eftersom den leder till sämre möjligheter och arbetsvillkor för kvinnor, och därmed också till ett lägre arbetsutbud.

För nog är väl detta ändå det bästa samhället i världen? Eller...? Eller är det inte?

Ur Pomperipossa i Monismanien

6. Slutsatser och förslag

Andelen kvinnor som driver företag med anställda har minskat kraftigt de senaste tio åren. Det här är inte bara negativt för jämställdheten och de kvinnor som är, eller skulle vilja vara, företagare eftersom de positiva effekterna med kvinnors företagande är stora. Störst är de kanske inom produktionen av offentligt finansierade tjänster. När offentlig verksamhet knoppas av tenderar det att leda till ökad effektivitet och bättre arbetsförhållanden. Anställda och kunder är ofta nöjdare, och företagen bedriver sin verksamhet inom ramarna för en fortsatt solidarisk finansiering av välfärden. Med kvinnor i ledningen för fler företag skapas också bättre förutsättningar för kvinnor som är anställda i företagen. Dessutom kan fler kvinnor meritera sig för styrelseuppdrag.

Trots regeringens ambition om att kvinnors företagande ska motsvara deras andel av arbetskraften och kloka ord om vikten av fler företagare och att kvinnor och män ska ha samma möjligheter på arbetsmarknaden har den negativa utvecklingen inte uppmärksamats. Med tanke på de stora resurser som står till regeringens förfogande i inte minst jämställdhetsarbetet och det stora kunnande som finns på olika håll om hur företagande kan göras mer attraktivt har regeringen knappast saknat möjligheter att skaffa sig insikt om att den förda politiken närmast systematiskt har motverkat kvinnors företagande.

Det är svårt att svara på frågan varför kvinnors företagande motverkas. Om det görs med avsikt eller inte vet kanske bara den närmaste kretsen runt statsministern. Att andelen vänsterväljare är högre bland arbetslösa och anställda i offentlig sektor än bland privat anställda och företagare kan vara en nog så stark anledning att motverka kvinnors företagande. Problemet är bara att en politik som leder till ökad utslagning från arbetsmarknaden och sämre förutsättningar för en utveckling av produktionen av välfärdstjänster inte är förenlig med en bevarad välfärd.

En politik för fler kvinnliga företagare

För att kvinnor ska få samma möjligheter som män på arbetsmarknaden är det nödvändigt med en näringspolitik som undanröjer hindren för kvinnors företagande. Dessutom måste konsekvenserna för möjligheterna och drivkrafterna för kvinnors företagande beaktas när lagar tillkommer eller ändras. Med den nuvarande utvecklingen, med ökade restriktioner för privata alternativ på områden där många kvinnor är verksamma, ökade risker med att anställa, krångligare regler och försämrade trygghetssystem för företagare, görs företagande allt mindre attraktivt. Eftersom vi vet att kvinnor fäster större vikt vid bland annat trygghet vid valet

mellan en anställning och att bli företagare kommer en sådan utveckling fortsätta leda till att färre kvinnor blir företagare medan männen i huvudsak kan förväntas fortsätta som förut. Att en betydligt större andel bland kvinnorna än bland männen är missnöjda med företagsklimatet och näringspolitiken är därför inte förvånande.

För Sverige och den framtida välfärden är det ohållbart med en politik som motverkar de nya jobben och underblåser skillnaderna mellan kvinnor och män. Vi har följande förslag:

1. Ett mål om 200 000 kvinnliga företagare

Vi anser, i likhet med Alliansen, att ett mål för kvinnors företagande bör sättas upp. Vi anser att det är viktigt att målet ska kunna utvärderas i god tid inför nästa val. Målet bör vara att Sverige ska ha 200 000 kvinnliga företagare vid halvårsskiftet år 2010, vilket skulle motsvara en fördubbling jämfört med dagens läge. Om det totala antalet företagare samtidigt ökar till 500 000 innebär det att kvinnor kommer att utgöra 40 procent av företagarna. Att det inte är någon orimlig andel trots att dagens nivå endast är 25 procent framgår av att kvinnors företagande ligger på denna nivå inom ett antal länder inom EU, bland andra Holland, Österrike, Italien, Portugal och Polen. Vi anser också att målet ska innebära att åtminstone en tredjedel av de kvinnor som driver företag bör ha anställda. Även om det är en kraftig ökning jämfört med i dag skulle det fortfarande vara en betydligt mindre andel än bland företag som drivs av män.

2. En mer realistisk grund för jämställdhetsarbetet

Att kvinnors företagande och möjligheter har kunnat missgynnas i så hög utsträckning som har skett kan delvis förklaras med den extrema form av feminism som präglar regeringens arbete. Enligt denna är kvinnor och män närmast identiska, men trots det är kvinnor strukturellt underordnade och saknar förmåga att ta tillvara sina intressen. Det är hög tid att lägga en ny och mer realistisk grund för jämställdhetsarbetet. Att kvinnor och män faktiskt kan skilja sig åt på vissa områden och att politiken måste ta hänsyn till dessa skillnader för att kvinnor och män ska ges samma möjligheter är självklara delar av en sådan politik.

3. En samlad översyn av villkoren för kvinnors företagande

För att antalet kvinnliga företagare ska kunna fördubblas till 2010 måste politiken gå från att systematiskt missgynna till att systematiskt gynna kvinnors företagande. Eftersom många kvinnor stöter på hinder i sina kontakter med myndigheter och kommuner bör fokus flyttas från att det ska vara "lätt att starta" till att det ska vara "lätt att driva" företag.

4. Avskaffa jämställdhetsenheten

Trots stora resurser har näringsdepartementets jämställdhetsenhet varken uppmärksammat nedgången av andelen kvinnor som driver företag med anställda eller kommit med förslag som kan vända utvecklingen. Att bryta upp och avskaffa delar

av näringsdepartementets jämställdhetsenhet är därför ett viktigt steg i en omläggning av näringspolitiken.⁴¹

5. Inför en företagarembudsman

I stället vill vi införa en företagarembudsman med uppgift, och tillräckligt med resurser, att undanröja hinder för framför allt kvinnors företagande, både i lagstiftningen och i myndighetsutövningen. Att motverka regelkrånglet blir en huvuduppgift för företagarembudsmannen, som både bör gå igenom den existerande lagstiftningen och granska nya lagförslag. Företagare bör också kunna vända sig till företagarembudsmannen för att få hjälp, exempelvis när de känner sig motarbetade av kommunen.

6. Inför entreprenörsutbildningar, även inom offentlig sektor

Inför inslag av entreprenörsutbildning inom alla utbildningsområden, också för verksamhet som i huvudsak bedrivs inom offentlig sektor. Personer som redan arbetar inom offentlig sektor bör också ha möjlighet att gå en sådan utbildning.

7. Inrätta ett tjänsteforskningsinstitut

Inrätta ett tjänsteforskningsinstitut med uppgift att bidra till att göra bland annat vården och omsorgen till en tillväxtbransch i stället för en verksamhet i ständig kris och att underlätta dess internationalisering.

8. Systematisk utvärdering av effekterna av konkurrensutsättning

All verksamhet kan och bör inte konkurrensutsättas. För att belysa på vilka områden som privata alternativ inom produktionen av offentligt finansierade tjänster kan vara av godo bör en systematisk utvärdering av erfarenheter av konkurrensutsättning inom offentligt finansierad verksamhet genomföras. I en sådan utvärdering bör också gränsdragningsproblem mellan offentlig och privat verksamhet granskas.

9. Förbättrade trygghetssystem för företagare

Vi anser inte att trygghetssystemen måste vara lika fördelaktiga för företagare som för anställda. Däremot får villkoren inte systematiskt missgynna företagare, vilket ofta är fallet i dag. Vi anser därför bland annat att arbetslöshetsersättningen för företagare ska beräknas på den bästa inkomsten under de tre senaste åren och att dagpenningen i den tillfälliga föräldrapenningen ska beräknas på samma sätt för egenföretagare som för anställda. Dessutom bör också ägare av aktiebolag få tillgodoräkna sig normalinkomsten inom den bransch de är verksamma som sjukpenninggrundande inkomst under det skede företaget byggs upp.

⁴¹ De delar av verksamheten som har att göra med olika former av våld mot kvinnor bör flyttas till Justitiedepartementet.

10. Sänkt sjukförsäkringsavgift för företagare

Eftersom företagare ofta inte kan avstå från att arbeta vid sjukdom men ändå måste betala lika höga avgifter som anställda missgynnas de av sjukförsäkringen. Vi anser därför att företagarnas sjukförsäkringsavgift bör sänkas.

Tillsammans med de förslag som Alliansen redan har lagt för att främja kvinnors företagande – och ett stopp för de ytterligare pålagor som regeringen nu vill lägga på företagare – skulle dessa åtgärder kunna föra en god bit på vägen mot målet om att Sverige ska ha 200 000 kvinnliga företagare år 2010.

Alliansens förslag

Bland Alliansens förslag⁴² vill vi speciellt framhålla följande:

Startlag i stället för stopplag

Alliansens arbetsgrupp för välfärd har presenterat ett förslag till startlag för den offentligt finansierade vården för att stimulera framväxten av en mångfald aktörer i stället för att sätta stopp för utvecklingen.

Avdrag för hushållsnära tjänster

Med Alliansens förslag skulle marginaleffekterna minska kraftigt, vilket skulle skapa förutsättningar för en kraftig expansion av marknaden för hushållsnära tjänster. I fallet där löntagaren, som köper tjänsten, betalar statlig inkomstskatt, men inte städaren, minskar marginaleffekten från 85 till 70 procent.

Förbättrade möjligheter att finansiera företagande

Alliansens förslag om kreditgarantier för banklån till företag, etableringskonto med avdragsgilla insättningar, etableringsstipendier och 50 miljoner till mikrolån för såddfinansiering skulle göra det väsentligt enklare att skaffa kapital för att starta företag. Också förslaget om att företag som inte behöver så stort startkapital ska få starta med ett lägre aktiekapital än 100 000 kronor skulle göra det lättare att starta tjänsteföretag, som ofta inte har något större behov av investeringar.

Affärsrådgivning och slopad revisionsplikt

Eftersom kvinnor lägger ner betydligt mer möda på att följa olika regler skulle en utökad affärsrådgivning och en slopad revisionsplikt för små företag betyda mer för kvinnor än för män.

⁴² Se Allians för Sverige, december 2005.

Fritt val och längre kontrakt och kontinuitet vid avknoppningar

Alliansens förslag om att avknoppningar och upphandlingar ska kombineras med ett starkt fritt val för den enskilde skulle innebära att en större trygghet och kontinuitet ges åt både vårdtagaren, personalen och företagaren.

Referenser

Ahlin, Åsa, "Does School Competition Matter? Effects of a Large-Scale School Choice Reform on Student Performance", Working Paper 2003:2, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, 2003.

Allians för Sverige, "Framtidsprogram för kvinnors företagande och välfärdsjobb", www.maktskifte06.se, december 2005.

Boschini, Anne, och Mats Persson, "Är kvinnor och män olika?", *Ekonomisk debatt*, nr 1 2005.

Dahlman, Carolin, "Kvinnors företagande", *Svenskt Näringsliv*, 2004.

Du Rietz, Anita, och Magnus Henrekson, "Testing the Female Underperformance Hypothesis", *Small Business Economics*, 14: 1-10, 2000.

Eklund, Klas, "Regeringens politik håller jobben borta", *DN Debatt*, 26 mars 2005.

Eklund, Klas, och Ingela Hemming, "Nio av tio småföretag vill inte anställa trots högkonjunktur", *DN Debatt*, 29 mars 2006.

Företagarna, "Kvinnors och mäns företagande", september 2005.

Konkurrensverket, "Myndigheter och marknader – tydligare gräns mellan offentligt och privat", *Konkurrensverkets rapportserie: 2004:4*.

Lindgren, Astrid, "Pomperipossa i Monismanien", *Expressen*, 10 mars 1976.

Niederle, Muriel, och Lise Vesterlund, *Do Women Shy Away From Competition? Do Men Compete Too Much?*, Working Paper 11474, NBER, juni 2005.

NUTEK, *Årsbok 2006*, februari 2006.

Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*, Stockholm, 2003.

SACO, "Sveriges kunskapsföretagare", *Akademikerrapport*, oktober 2004.

Sandström, F. Mikael, och Fredrik Bergström, "School vouchers in practice: competition will not hurt you", *Journal of Public Economics* vol. 89, s.351-380, 2005.

SOU 2005:66, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*, Stockholm, 2005.

SOU 2004:19, *Långtidsutredningen 2003/04*, Stockholm, 2004.

SOU 2003:57, *Alternativ finansiering av offentliga tjänster*, bilaga 7 till LU 2003, Stockholm, 2003.

SOU 2002:31, *Vinst för vården*, Stockholm, 2002.

SOU 1997:85, *Inkomstbegreppet inom bidrags- och socialförsäkringssystemen*, Stockholm, 1997.

Verheul, Ingrid, och Roy Thurik, Start-Up Capital: "Does Gender Matter?" *Small Business Economics*, 16: 329-345, 2001.

Öberg, Ann, *Samhällsekonomiska effekter av skattelättnader för hushållsnära tjänster*, Specialstudie Nr 7, Konjunkturinstitutet, juni 2005.